

Národní zpráva Energetického regulačního úřadu o elektroenergetice a plynárenství v České republice za rok 2011

červenec 2012

Seznam nejpoužívanějších zkratk

ČR	Česká republika
ERÚ	Energetický regulační úřad
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR
ČEPS	český provozovatel přenosové soustavy
OTE	operátor trhu
PXE	Energetická burza PXE
EEX	Lipská energetická burza EEX
SEI	Státní energetická inspekce
ÚOHS	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
APG	rakouský provozovatel přenosové soustavy
CEER	Rada evropských energetických regulátorů
ACER	Agentura pro spolupráci energetických regulátorů
ENTSO	Evropská síť provozovatelů přenosových/přepravních soustav
region CEE	region střední a východní Evropy
PDS	provozovatel distribuční soustavy
PZP	podzemní zásobník plynu
SAIDI	průměrná souhrnná doba trvání přerušení distribuce elektřiny u zákazníků v hodnoceném období
SAIFI	průměrný počet přerušení distribuce elektřiny u zákazníků v hodnoceném období
CAIDI	průměrná doba trvání jednoho přerušení distribuce elektřiny u zákazníků v hodnoceném období
VVN	velmi vysoké napětí
VN	vysoké napětí
NN	nízké napětí
3. balíček	též 3. energetický nebo 3. liberalizační balíček – soubor pěti legislativních aktů přijatých za předsednictví České republiky v Radě Evropské unie
OZE	obnovitelné zdroje energie

Obsah

Obsah.....	2
1 Úvod.....	3
2 Hlavní události na trhu s elektřinou a plynem.....	5
3 Elektřina	6
3.1 Regulace sítí	7
3.1.1 Oddělení vlastníků přenosové a distribuční soustavy (unbundling)	7
3.1.2 Fungování z technického hlediska	7
3.1.3 Síťové tarify uplatňované za propojení a přístup	9
3.1.4 Přeshraniční problematika.....	10
3.1.5 Soulad s právními předpisy (compliance).....	11
3.1.6 Řešení sporů	12
3.2 Prosazování hospodářské soutěže	12
3.2.1 Velkoobchodní trhy.....	12
3.2.2 Maloobchodní trhy	16
3.2.3 Doporučení k cenám dodávek	17
3.2.4 Provádění šetření a uplatňování opatření k prosazování efektivní hospodářské soutěže.....	18
3.3 Ochrana spotřebitele.....	18
4 Plyn.....	20
4.1 Regulace sítí	22
4.1.1 Oddělení vlastníků přepravní soustavy (unbundling)	22
4.1.2 Fungování z technického hlediska	23
4.1.3 Ceny za přepravu, distribuci, skladovací kapacitu a činnost operátora trhu	25
4.1.4 Přeshraniční problematika.....	28
4.1.5 Soulad s právními předpisy (compliance).....	29
4.1.6 Řešení sporů	30
4.2 Prosazování hospodářské soutěže	30
4.2.1 Velkoobchodní trhy.....	30
4.2.2 Maloobchodní trhy	31
4.2.3 Doporučení k cenám dodávek	33
4.2.4 Provádění šetření a uplatňování opatření k prosazování efektivní hospodářské soutěže.....	34
4.3 Ochrana spotřebitele.....	34

1 Úvod

Česká republika prostřednictvím Energetického regulačního úřadu po osmé předkládá Evropské komisi Národní zprávu o elektroenergetice a plynárenství, a plní tak vykazovací a oznamovací povinnost, jak ji stanovují příslušné směrnice a nařízení. Tato zpráva je zaměřena především na to, jak se Česká republika vypořádala s implementací třetího energetického balíčku.

Rok 2011 přinesl rozsáhlou novelu energetického zákona, do níž Česká republika promítla příslušná ustanovení třetího energetického balíčku. Výrazně byly posíleny pravomoci národního regulátora v oblasti dozoru nad fungováním trhu s elektřinou a plynem, kontrolní pravomoci byly touto novelou zákona přeneseny ze Státní energetické inspekce na ERÚ. Novela energetického zákona přinesla také řadu ustanovení významných z pohledu ochrany práv zákazníků, především při sjednávání smluv o podmínkách dodávky.

K implementaci unijních předpisů třetího balíčku do právního řádu České republiky (ČR) došlo s účinností od 18. srpna 2011 zákonem č. 211/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (dále jen transpoziční novela). V elektroenergetice se jedná o směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/72/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 714/2009 o podmínkách přístupu do sítě pro přeshraniční obchod s elektřinou; v plynárenství se jedná o směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/73/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 715/2009 o podmínkách přístupu k plynárenským přepravním soustavám; v neposlední řadě je součástí balíčku nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 713/2009, kterým se zřizuje Agentura pro spolupráci energetických regulačních orgánů (ACER).

Na základě povinností plynoucích ze směrnic 2009/72/ES a 2009/73/ES novela energetického zákona výrazně posílila pravomoci Energetického regulačního úřadu (ERÚ), a to zejména v oblasti dohledu, kontroly, ukládání pokut a opatření k nápravě při zjištění porušení právních předpisů a vymáhání uložených sankcí. Transpoziční novela energetického zákona dále přispěla k posílení nezávislosti ERÚ na vládě (jedná se především o změnu při jmenování předsedy ERÚ, kterého nově jmenuje prezident, a o zajištění co možná největší finanční nezávislosti ERÚ), to vše s cílem zvýšení účinnosti regulace v energetických odvětvích.

Transpoziční novela rozšířila kompetence ERÚ na zcela nové oblasti kontroly a dozoru stanovené § 17 odst. 7 písm. h), j) a m) energetického zákona, a to provádění šetření týkajících se fungování trhů s elektřinou a plynem. V případě zjištění nedostatků umožňuje ukládání opatření k zajištění řádného fungování těchto trhů, monitorování omezujících nebo nepřiměřených podmínek ve smlouvách na trhu s elektřinou a plynem, monitorování technické spolupráce mezi provozovateli přenosových a přepravních soustav v Evropské unii a ve vztahu ke třetím zemím, monitorování stavu hospodářské soutěže na velkoobchodním a maloobchodním trhu s elektřinou a plynem a zveřejňování roční zprávy o výsledcích monitorovací činnosti v energetických odvětvích a roční a měsíční zprávy o provozu elektrizační soustavy a plynárenské soustavy.

Transpoziční novela energetického zákona významně posílila pravomoci ERÚ také v oblasti dohledu a kontroly v souvislosti s dozorem nad transparentností a otevřeností trhu s energiemi, když § 18a a 18b energetického zákona umožnil ERÚ vykonávat na trzích

s elektřinou a plynem šetření za účelem zjištění fungování účinné hospodářské soutěže, či provádět šetření v místních obchodních prostorách. Nově tak ERÚ získal povinnost vykonávat dozor nad dodržováním českých a unijních předpisů upravujících efektivní a transparentní fungování na trzích s elektřinou a plynem.

V souvislosti s pravomocí ERÚ dohlížet na fungování hospodářské soutěže byl do energetického zákona zakotven § 17c, který nově řeší otázku spolupráce ERÚ s Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) právě v souvislosti s výše uvedenými pravomocemi ERÚ. Oba úřady jsou tak povinny si vzájemně poskytovat podněty a informace, popřípadě i jiné vhodné formy součinnosti tak, aby na trhu s elektřinou a plynem došlo k účinné a efektivní kontrole v oblasti hospodářské soutěže.

2 Hlavní události na trhu s elektřinou a plynem

Trh s elektřinou se v roce 2011 dynamicky rozvíjel. Pokud jde o zcela otevřený trh s elektřinou, jeho charakteristickým rysem byl značný nárůst počtu změn dodavatele. V případě domácností se počet změn dodavatele v roce 2011 ve srovnání s předchozím rokem zdvojnásobil, celkový nárůst změn obchodníka ve všech zákaznických kategoriích vzrostl oproti předchozímu roku o dvě pětiny. Významně pokročila integrace velkoobchodního trhu s elektřinou v regionu střední Evropy (CEE). Důležitou událostí roku bylo podepsání Memoranda o porozumění dne 30. května 2011, kterým byl zahájen projekt propojení denního trhu s elektřinou ČR, Slovenska a Maďarska. Tento projekt je rozšířením již úspěšného propojení denního trhu ČR a Slovenska a byl podpořen národními regulátory s cílem posílit integraci evropského trhu s elektřinou. V průběhu celého roku probíhaly intenzivní práce na řešení konkrétních technických detailů. Konečné propojení trhů se očekává na začátku 4. čtvrtletí roku 2012.

Pokud jde o trh s plynem, i ten ve sledovaném roce zaznamenal dynamický vývoj. V souvislosti se zvýšením flexibility a diverzifikací přepravních toků v přepravní soustavě bylo v průběhu roku 2011 dokončeno několik investičních projektů. V části přepravní soustavy byly realizovány adaptace, které umožnily také zpětný tok plynu (reverse flow) ze západu na jihovýchod území České republiky směrem na Slovensko, Maďarsko, Rakousko a jih Spolkové republiky Německo. Cílem těchto úprav bylo zvýšení přepravní kapacity soustavy z česko-německých hranic k česko-slovenským hranicím a zajistit tak bezpečné a operativní rozdělení toků plynu v Evropě.

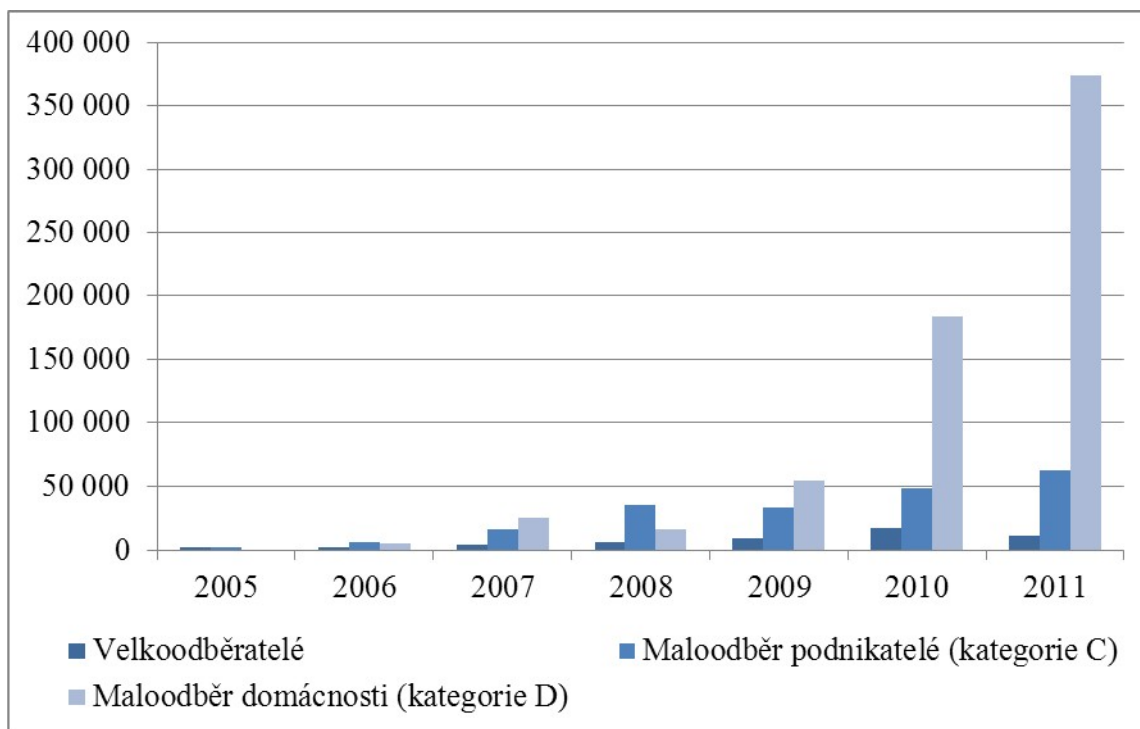
Významnou investiční akcí byl i v roce 2011 plynovod Gazela. Na základě rozhodnutí ERÚ ze dne 28. 7. 2011 byl tento propojovací plynovod vyňat z povinnosti umožnit třetím osobám za podmínek stanovených energetickým zákonem přístup za regulovanou cenu. Kladné rozhodnutí ve věci oddělení vlastnictví bylo vydáno dne 2. 8. 2011. Obě rozhodnutí byla potvrzena rozhodnutím Evropské komise ze dne 1. 12. 2011

Výrazný nárůst likvidity, především v souvislosti se značnými rozdíly v cenách jednotlivých dodavatelů měl za následek velký nárůst počtu změn dodavatele plynu. Převážná většina změn dodavatele se uskutečnila v segmentu malých odběratelů a domácností: počet změn ve srovnání s rokem 2010 byl v této kategorii více než čtyřnásobný. V segmentu velkoobdoběratelů změnila svého dodavatele plynu téměř třetina zákazníků. Důležitou událostí v sektoru plynu bylo rovněž zahájení provozu nově vybudovaného plynovodu STORK, vůbec prvního plynovodního propojení mezi Českou republikou a Polskem. Tento plynovod napomohl nejen k prohloubení integrace regionálních energetických trhů, ale i k posílení energetické bezpečnosti a diverzifikaci zdrojů plynu České republiky.

3 Elektřina

V roce 2011 pokračoval trend intenzivního využívání plně otevřeného trhu, nastolený v roce 2010 a nadále dochází k značnému nárůstu počtu změn dodavatele. V případě domácností proběhlo podle údajů evidovaných operátorem trhu (OTE, a. s.), dvakrát více změn oproti předchozímu roku (374 tisíc vůči 184 tisícům v roce 2010). Celkově změnilo v roce 2011 téměř 450 tisíc odběratelů svého dodavatele elektřiny (v roce 2010 to bylo cca 250 tisíc). Vývoj počtu změn dodavatelů elektřiny je zobrazen v grafu č. 1.

Graf č. 1 Roční změny dodavatele elektřiny u hlavních kategorií zákazníků

Zdroj: OTE, a.s.

Úřad se na svých internetových stránkách snažil poskytnout veškeré informace, které mohou sloužit pro kvalifikovaný výběr dodavatele. Informoval zde nejen o možnostech a postupech při změně dodavatele elektřiny, struktuře nabízených služeb a cenách dodavatelů prostřednictvím interaktivního kalkulátoru cen elektřiny, ale i o reakcích, které z liberalizovaného trhu má. V roce 2011 několikrát varoval zákazníky před podomním prodejem a dále informoval o probíhajících šetřeních u některých obchodníků. Výše uvedený kalkulátor patřil v průběhu roku 2011 nejen k nejnavštěvovanějším aplikacím na internetových stránkách úřadu, ale byl také zaznamenán zvýšený zájem obchodníků o tuto aplikaci. Zatímco v předchozích letech byla většina změn dodavatele elektřiny způsobena přechodem zákazníků od původních dodavatelů vertikálně integrovaných společností k alternativním dodavatelům, v roce 2011 byl již trh natolik likvidní, že nebylo možné charakterizovat hlavní směr změny dodavatele. V zásadě se zákazníci řídili nejnižší cenou.

Ceny dodávky elektřiny u maloodběratelů na hladině nízkého napětí byly obecně pro rok 2011 negativně ovlivněny vyšší podpory vyplácené pro obnovitelné zdroje.

Na hladině nízkého napětí byl pro kategorii C (maloodběr podnikatelé) a pro kategorii D (domácnosti) pro rok 2011 zachován stejný rozsah tarifních sazeb včetně podmínek pro jejich přiznání jako v roce 2010.

Nabídkové ceny silové elektřiny byly ze strany dodavatelů většinou upravovány jedenkrát za rok, tj. k 1. lednu nového kalendářního roku. Někteří dodavatelé také nabízejí produkt, kdy se nabídková cena silové elektřiny i pro malé odběratele v průběhu roku odvíjí od ceny elektřiny na energetických burzách.

3.1 Regulace sítí

3.1.1 Oddělení vlastníků přenosové a distribuční soustavy (unbundling)

Transpoziční novela významně upravila a prohloubila právní předpisy v oblasti problematiky unbundlingu, přičemž měla zásadní význam nejen z hlediska právní úpravy samotného unbundlingu provozovatele přenosové soustavy, ale i z důvodu rozšíření pravomocí ERÚ v oblasti dohledu, kontroly a sankcí za porušení pravidel pro vlastnické oddělení.

Provozovatel přenosové soustavy, ČEPS, a. s. byl už dne 3. září 2009 plně vlastnický oddělen od výrobců i distributorů elektrické energie.

Pokud jde o unbundling provozovatelů distribučních soustav, čl. 26 směrnice 2009/72/ES zachovává institut právního a funkčního oddělení provozovatelů distribučních soustav s několika formálními změnami týkajícími se postavení osoby odpovědné za kontrolu dodržování a implementaci tzv. programu shody provozovatele distribuční soustavy. Implementace těchto formálních úprav je předmětem ustanovení § 25a odst. 3 až 5 energetického zákona.

Podle čl. 26 odst. 2 písm. c) směrnice 2009/72/ES musí mít provozovatel distribuční soustavy v odvětví elektroenergetiky k plnění svých úkolů k dispozici potřebné zdroje, včetně lidských, technických, fyzických a finančních zdrojů. Vzhledem k tomu, že obdobný požadavek je možné vztáhnout na jakéhokoli provozovatele soustavy a další podnikatele v energetických odvětvích, bylo implementováno toto ustanovení směrnice prostřednictvím nového ustanovení § 11 odst. 1 písm. m) energetického zákona, které se vztahuje na všechny držitele licence.

3.1.2 Fungování z technického hlediska

V roce 2011 byla činnost ERÚ v této oblasti zaměřena především na sledování dodržování standardů kvality dodávek elektřiny předepsaných vyhláškou č. 540/2005 Sb, o kvalitě dodávek elektřiny a souvisejících služeb v elektroenergetice. Výsledky sledování budou využity pro případnou úpravu vyhlášky ve smyslu zpřísnění předepsaných limitů či zavedení cílenějších standardů a především pro zavedení motivační regulace kvality.

Na základě vyhlášky o kvalitě je úřadem sledována a vyhodnocována nepřetržitost přenosu a distribuce elektřiny v přenosové a v distribučních soustavách. V následující části jsou uvedeny závěry z vyhodnocení dat získaných od provozovatele přenosové soustavy a provozovatelů regionálních distribučních soustav.

Přenos elektřiny

Zařízením přenosové soustavy se ve smyslu energetického zákona rozumí vedení a zařízení 110 kV, která nejsou součástí distribuční soustavy, dále vedení a zařízení o napětí 400 kV a 220 kV, sloužící k zajištění přenosu elektřiny na území České republiky, včetně systémů měřicí, ochranné, řídicí, zabezpečovací, informační a telekomunikační techniky.

Úroveň kvality v přenosové soustavě je určena ukazateli nepřetržitosti přenosu podle § 21 vyhlášky o kvalitě. Pro provozovatele přenosové soustavy jsou vyhláškou definovány následující ukazatele:

- průměrná doba trvání jednoho přerušení přenosu elektřiny v kalendářním roce (min)
- nedodaná elektrická energie v kalendářním roce (MWh)

Tabulka č. 1 Hodnoty ukazatelů nepřetržitosti přenosu elektřiny v roce 2011

Ukazatele nepřetržitosti přenosu v roce 2011	
Počet přerušení přenosu elektřiny v roce [-]	6
Celková doba trvání přerušení přenosu elektřiny v roce [min]	121
Průměrná doba trvání jednoho přerušení přenosu elektřiny v roce [min]	20,2
Nedodaná elektrická energie v roce [MWh]	225,3

Zdroj: ČEPS, a.s.

Distribuce elektřiny

Údaje vykazované distribučními společnostmi lze rozdělit do dvou kategorií. První kategorií tvoří informace vztahující se k plynulosti dodávek elektřiny v sítích, tedy údaje, které jsou ovlivňovány poruchovými nebo plánovanými událostmi v soustavách. Druhou skupinou jsou informace spojené s tzv. komerční kvalitou, které charakterizují schopnost distributora či dodavatele reagovat na požadavky konečných zákazníků a nesouvisejí přímo s fyzickým provozem soustav.

Úroveň kvality v distribučních soustavách je určena ukazateli nepřetržitosti distribuce elektřiny podle § 21 vyhlášky o kvalitě. Vyhláškou jsou definovány následující ukazatele nepřetržitosti:

- průměrný počet přerušení distribuce elektřiny u zákazníků v hodnoceném období (SAIFI),
- průměrná souhrnná doba trvání přerušení distribuce elektřiny u zákazníků v hodnoceném období (SAIDI),
- průměrná doba trvání jednoho přerušení distribuce elektřiny u zákazníků v hodnoceném období (CAIDI).

Výpočet ukazatelů nepřetržitosti byl proveden v souladu s přílohou č. 5 vyhlášky o kvalitě. V případě ukazatelů nepřetržitosti distribuce elektřiny jsou uvedeny hodnoty systémových ukazatelů. Uvedené ukazatele zahrnují veškeré kategorie přerušení přenosu nebo distribuce elektřiny podle přílohy č. 4 vyhlášky.

Tabulka č. 2 Hodnoty ukazatelů nepřetržitosti distribuce elektřiny v roce 2011

Ukazatel*	ČEZ Distribuce	E.ON Distribuce	PREdistribuce	ČR
SAIFI [přerušení/rok]	2,88	2	0,65	2,36
SAIDI [min/rok]	296,7	314,4	46,79	268,82
CAIDI [min]	103,15	157,26	72,13	113,87

Zdroj: regionální distribuční společnosti

* systémové ukazatele, které zahrnují veškeré kategorie přerušení dle přílohy č. 4 k vyhlášce č. 540/2005 Sb.

3.1.3 Síťové tarify uplatňované za propojení a přístup

Energetický regulační úřad v souladu s energetickým zákonem a vyhláškou č. 140/2009 Sb. o způsobu regulace cen v energetických odvětvích a postupech pro regulaci cen v platném znění, stanovuje každoročně ceny regulovaných služeb, souvisejících s dodávkou elektřiny. Jejich výši zásadně ovlivňují především inflační faktory, výše celkové spotřeby, cena silové elektřiny pro krytí ztrát v sítích a v neposlední řadě i strmý nárůst výroby z obnovitelných zdrojů energie, především z fotovoltaických elektráren.

Ceny za služby sítí se skládají z ceny za přenosové a distribuční služby, které jsou dále rozděleny na cenu za použití sítí a cenu za rezervovanou kapacitu sítí.

Cenu za použití sítí přenosové soustavy ovlivňuje výše ztrát v přenosové soustavě a cena silové elektřiny na krytí těchto ztrát. Předpokládaná výše ztrát se meziročně téměř nezměnila a tak hlavní vliv na tuto cenu měl pokles cen silové elektřiny na velkoobchodním trhu. Cena za rezervaci kapacity přenosové sítě meziročně vzrostla o 1,1 procenta, což bylo způsobeno především inflačními faktory.

Obdobně jako u přenosu, tak i u distribuce slouží platba za použití sítí ke krytí ztrát v sítích. Její výše byla pro rok 2011 rovněž příznivě ovlivněna vývojem ceny silové elektřiny. Tato položka na úrovni distribučních sítí na hladině VVN stagnovala a na hladině VN klesala na cca 94 procent oproti ceně roku 2010. Ceny za rezervovanou kapacitu na jednotlivých napěťových hladinách jsou především ovlivněny sjednanými technickými hodnotami kapacity, velikostí investic na příslušné napěťové hladině a cenou rezervace kapacity na úrovni nadřazené přenosové soustavy. Zohlednění inflace a snížení výše rezervované kapacity ze strany odběratelů spolu s korekčními faktory za rok 2009 nepříznivě ovlivňovalo jednotkovou cenu za rezervovanou kapacitu distribučních sítí. V hodnoceném roce došlo z těchto důvodů u této položky k meziročnímu nárůstu o 8,1 procenta na hladině velmi vysokého napětí a o 6,3 procenta na hladině vysokého napětí.

Mezi ceny distribuce elektřiny patří i regulovaná cena na krytí vícenákladů spojených s podporou výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů, kombinované výroby elektřiny a tepla a druhotných zdrojů (dále jen OZE, KVET a DZ). Značný nárůst vícenákladů v roce 2011 byl způsoben především plánovaným vysokým objemem výroby elektřiny ve fotovoltaických elektrárnách, ale i z bioplynu, biomasy a větrných elektráren. Celkové vícenáklady na OZE, KVET a DZ společně s korekčním faktorem a kalkulovanou odchylkou vycházely ve výši cca 32 miliard oproti necelým 8 miliardám v cenách roku 2010. Takto razantní nárůst vícenákladů na podporu výroby elektřiny z OZE, KVET a DZ měl pak výrazný dopad na jednotný celostátní příspěvek konečných zákazníků na krytí této podpory. Vlivem zdárně zakončeného legislativního procesu novely zákona č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů, a s tím souvisejících následně uskutečněných opatření do konce roku 2010, bylo možno do výsledných cen zahrnout vládní dotaci 11,7 miliardy Kč a tím cenu příspěvku snížit na hodnotu 370,- Kč/MWh z původně vypočtené úrovně 578,- Kč/MWh. Tato položka má však stále zásadní podíl na celkovém růstu regulovaných cen.

V oblasti podmínek připojení nedošlo k žádným změnám. Podmínky připojení nového odběratele a výrobce elektřiny k distribuční nebo přenosové soustavě včetně způsobu výpočtu podílu nákladů žadatele spojených s připojením a se zajištěním požadovaného příkonu jsou vymezeny vyhláškou ERÚ č. 51/2006 Sb., o podmínkách připojení k elektrizační soustavě. Vlastní technické podmínky připojení jsou definovány v pravidlech provozování přenosové resp. distribuční soustavy (Grid Code). Všechny zmíněné dokumenty jsou přístupné na internetových stránkách příslušných společností.

Za účelem zamezení vzájemných subvencí (křížových dotací) je zajištěno nastavení regulačního výkaznictví, které po účetním a právním unbundlingu stanovuje striktní vykazování přímo přiřaditelných nákladů k jednotlivým regulovaným činnostem. V rámci sekundární legislativy byly dále Energetickým regulačním úřadem nastaveny alokační klíče pro rozdělení režijních nákladů pro společnosti, které zabezpečují více regulovaných činností.

3.1.4 Přeshraniční problematika

Český provozovatel přenosové soustavy, a. s. (ČEPS) se v souladu s § 24 odst. 10 písm. f) energetického zákona řídí pravidly provozování přenosové soustavy, která upravují mimo jiné postupy pro výpočet a přidělování přeshraniční kapacity i řízení přetížení na přeshraničních profilech.

V souvislosti s liberalizací trhu s elektrickou energií v Evropské unii ČEPS při operativním řízení provozu aktivně spolupracuje se zahraničními provozovateli přenosových soustav v rámci Evropské sítě provozovatelů přenosových soustav (ENTSO-E). Jedná se o spolupráci při výměně provozních dat, jejímž výsledkem jsou předpovědní modely jednotlivých soustav a analýza nebezpečných situací. Na základě této analýzy jsou domlouvána harmonizovaná přeshraniční opatření k zajištění bezpečných provozních podmínek.

Objem volných přeshraničních kapacit je závislý na vlastních fyzických tocích elektřiny a také na obchodním vytížení daného profilu. Výpočet přenosových kapacit je ČEPS prováděn na základě metody NTC v souladu se schválenými pravidly provozování PS.

Všechny volné přeshraniční kapacity elektrického vedení jsou nabízeny prostřednictvím nediskriminačních tržních mechanismů, tj. na všech profilech s výjimkou profilu ČEPS-SEPS, jsou pořádány roční, měsíční, denní explicitní aukce, které provádí Centrální alokační kancelář.¹ Podrobné podmínky přidělování přenosových kapacit jsou popsány v aukčních pravidlech Centrální alokační kanceláře. V případě profilu ČEPS-SEPS není třeba pro dlouhodobý přeshraniční přenos rezervovat kapacitu. Denní přenosová kapacita je pak na tomto profilu přidělována prostřednictvím implicitní aukce, která je součástí mechanismu propojení českého a slovenského krátkodobého trhu. To znamená, že je možné provádět přeshraniční přenosy bez nutnosti rezervace, a to až do výše vyhrazené přeshraniční přenosové kapacity.

Další významnou událostí roku 2011 bylo podepsání Memoranda o porozumění dne 30. května, kterým byl zahájen projekt propojení denního trhu s elektřinou ČR, Slovenska a Maďarska. Tento projekt je rozšířením již úspěšného propojení denního trhu ČR a Slovenska a byl podpořen národními regulátory s cílem posílit integraci evropského trhu s elektřinou. V průběhu celého roku probíhaly intenzivní práce na řešení konkrétních technických detailů a konečné propojení trhů se očekává na začátku 4. čtvrtletí roku 2012.

Energetický zákon v § 19a odst. 1 stanovuje, že při regulaci cen přenosu elektřiny bere ERÚ „v úvahu jím schválený plán rozvoje přenosové soustavy, plán rozvoje přepravní soustavy a předvídatelnou budoucí poptávku a požadavky na provozní zabezpečení přenosové soustavy...“. Tyto plány rozvoje zohledňují plány rozvoje přenosové soustavy v celoevropském měřítku a infrastrukturní projekty, které jsou v jejich rámci realizovány, a přispívají tedy k integraci trhu s elektřinou. Všechny investice jsou motivovány nediskriminačním způsobem v souladu se třetím balíčkem.

¹ Central Allocation Office GmbH je společností se sídlem ve Freisingu založená společně 8 provozovateli PS z regionu CEE.

V ČR nepůsobí nezávislý provozovatel přenosové soustavy ve smyslu čl. 13 směrnice č. 2009/72/ES; ERÚ tudíž nemá povinnost sledovat využití poplatků za přetížení podle čl. 37 odst. 3 písm. f).

Energetický regulační úřad posuzoval v roce 2011 plán rozvoje přenosové soustavy zejména s ohledem na jeho budoucí dopad do regulovaných cen a vyžadoval doložení výše investičních prostředků určených pro jednotlivé záměry.

Předložený investiční plán společnosti ČEPS, a. s., zahrnoval období 2011 - 2024 a představoval přibližně dvacetiprocentní rozšíření soustavy a průměrné roční investice ve výši 4,7 mld. Kč. Investiční program obsahoval výstavbu nových rozvodů a vedení 400 kV.

Součástí posuzování byla analýza odůvodnění ke každému investičnímu záměru a vyhodnocení rizik v případě jejich neakceptování. Z hlediska souladu národního plánu s plánem Evropské unie nebyly shledány žádné nedostatky. U části investic vyvolaných ze strany zákazníků byl navíc zkoumán způsob zajištění investičních výdajů a byl analyzován postup uzavírání smluv o smlouvě budoucí nebo smluv o připojení.

Provozovatelé přenosových soustav a následně ani regulátoři v regionu CEE se v roce 2011 nebyli schopni dohodnout na dalším postupu zavádění flow-based metody přidělování kapacit (neshoda panovala především v otázce, zda by měla být nejprve zavedena explicitní flow-based aukce nebo market coupling založený na metodě ATC²). V prosinci 2011 však došlo ke schůzce regulátorů na vysoké úrovni a za asistence Agentury pro spolupráci energetických regulátorů byla zahájena intenzivní jednání směřující k nalezení kompromisního řešení. Cílem je vyjasnit další kroky a zajistit vytvoření plánu implementace cílového modelu trhu s elektřinou v regionu CEE. Energetický regulační úřad se těchto jednání aktivně účastnil.

3.1.5 Soulad s právními předpisy (compliance)

V roce 2011 ERÚ vypracoval a vydal některé nové prováděcí právní předpisy, případně novely již vydaných prováděcích právních předpisů, jejichž potřeba byla vyvolána jednak zkušenostmi z jejich aplikace na liberalizovaných trzích s energií a dále přijetím transpoziční novely, kterou se podstatným způsobem novelizoval energetický zákon. Energetický regulační úřad v roce 2011 vydal novou vyhlášku 210/2011 Sb., o rozsahu, náležitostech a termínech vyúčtování dodávek elektřiny, plynu nebo tepelné energie a souvisejících služeb.

V průběhu roku 2011 dále ERÚ novelizoval následující prováděcí předpisy: vyhlášku č. 371/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 541/2005 Sb., o Pravidlech trhu s elektřinou, zásadách tvorby cen za činnosti operátora trhu s elektřinou a provedení některých dalších ustanovení energetického zákona, ve znění pozdějších předpisů; vyhlášku č. 392/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 426/2005 Sb., o podrobnostech udělování licencí pro podnikání v energetických odvětvích, ve znění pozdějších předpisů; vyhlášku č. 393/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 140/2009 Sb., o způsobu regulace cen v energetických odvětvích a postupech pro regulaci cen, ve znění vyhlášky č. 64/2010 Sb. V témže roce ERÚ také připravil návrh nové vyhlášky o regulačním výkaznictví.

Pravomoc vyžádat si od soutěžitelů v elektroenergetice jakékoli informace byla několikrát využita v různých souvislostech, zejména pro účely zahájení následné kontroly dodržování povinností podle EZ nebo zákona o ochraně spotřebitele, příp. zákona o cenách, viz. ustanovení § 15a energetického zákona.

² Available transmission capacity – dostupná přenosová kapacita

Energetický regulační úřad obecně dohlíží na dodržování povinností podle energetického zákona uložených držitelům licence. Za tím účelem vykonal v roce 2011 celou řadu kontrol, a to i přesto, že na ERÚ přešla kontrolní kompetence až k 18. srpnu 2011.

3.1.6 Řešení sporů

Energetický regulační úřad v roce 2011 v sektoru elektroenergetiky nerozhodoval žádný spor, který by spadal pod čl. 37 odst. 5 písm. c) směrnice 2009/72/ES. V sektoru elektroenergetiky nebyl v roce 2011 řešen ani žádný spor, který by spadal pod čl. 37 odst. 11, čl. 37 odst. 4 písm. e) směrnice č. 2009/72/ES.

3.2 Prosazování hospodářské soutěže

3.2.1 Velkoobchodní trhy

3.2.1.1. Sledování cen

Elektřina je v České republice obchodována prostřednictvím energetické burzy Power Exchange Central Europe, a. s. (dále PXE), bilaterálních obchodů a krátkodobých trhů organizovaných operátorem trhu (OTE, a. s.). Zatímco standardní produkty obchodované na energetické burze a produkty krátkodobého trhu OTE, a. s., mají pevná data expirace, v případě bilaterálních obchodů tato pravidla neplatí. Délka takto uzavřených obchodů je různá, obvykle se mezi výrobcem elektřiny a obchodníkem popř. obchodníkem a zákazníkem uzavírají roční smlouvy. Od února 2009 jsou na energetické burze PXE také obchodovány produkty s dodáním v elektrizační soustavě Slovenské republiky a od března 2009 produkty s dodáním v elektrizační soustavě Maďarska. Se spotovými produkty se prostřednictvím burzovního systému PXE obchoduje na platformě OTE, a. s. Kromě fyzických produktů jsou na burze PXE také obchodovány finanční produkty bez povinnosti fyzické dodávky.

Z důvodu koexistence PXE, burzovně neregistrovaných bilaterálních obchodů a dále krátkodobých trhů organizovaných operátorem trhu nelze jednoznačně určit, jaké procento spotřeby „pochází“ z jednotlivých trhů. Vlastní fyzická dodávka 1 MWh elektřiny spotřebovaná konečným zákazníkem může vycházet z několika předešlých obchodů mezi jednotlivými účastníky trhu. Tento princip je patrný i ze samotných burzovních produktů, kdy roční produkt se automaticky rozpadá na produkty kratší (čtvrtletí, měsíc). Účastník trhu tedy může pomocí kratších produktů průběžně dorovnávat svoji obchodní pozici před vlastním fyzickým dodáním/odběrem.

Z výše uvedených důvodů jsou dále zveřejněná data z PXE uvedena bez dalších komentářů.

Tabulka č. 3 Přehled celkových hodnot obchodování na PXE v roce 2011

Počet burzovních dní			253
Celkový trh PXE s produkty futures CZ, SK, HU			
Objem obchodů		[MWh]	24 343 699
z toho	BASE LOAD	[MWh]	23 972 119
	PEAK LOAD	[MWh]	371 580
Objem obchodů		[EURm]	1 327,433
z toho	BASE LOAD	[EURm]	1 301,863
	PEAK LOAD	[EURm]	25,57
Počet kontraktů		[MW]	8 693
z toho	BASE LOAD	[MW]	7 878
	PEAK LOAD	[MW]	815
Počet obchodů			1 242
z toho	BASE LOAD		1 137
	PEAK LOAD		105
Průměrný denní objem		[MWh]	96 220,15
z toho	BASE LOAD	[MWh]	94 751,46
	PEAK LOAD	[MWh]	1 468,70
Trh s produkty spot			
Objem obchodů		[MWh]	31 355
Objem obchodů		[EURm]	1,656
Počet kontraktů		[MW]	1 315
Počet obchodů			113

Tabulka č. 4 Přehled obchodování s českými fyzickými produkty na PXE v roce 2011

Počet burzovních dní			253
Trh s českými fyzickými produkty futures			
Objem obchodů		[MWh]	2 181 269
z toho	BASE LOAD	[MWh]	2 179 889
	PEAK LOAD	[MWh]	1 380
Objem obchodů		[EURm]	116,567
z toho	BASE LOAD	[EURm]	116,484
	PEAK LOAD	[EURm]	0,084
Počet kontraktů		[MW]	661
z toho	BASE LOAD	[MW]	656
	PEAK LOAD	[MW]	5

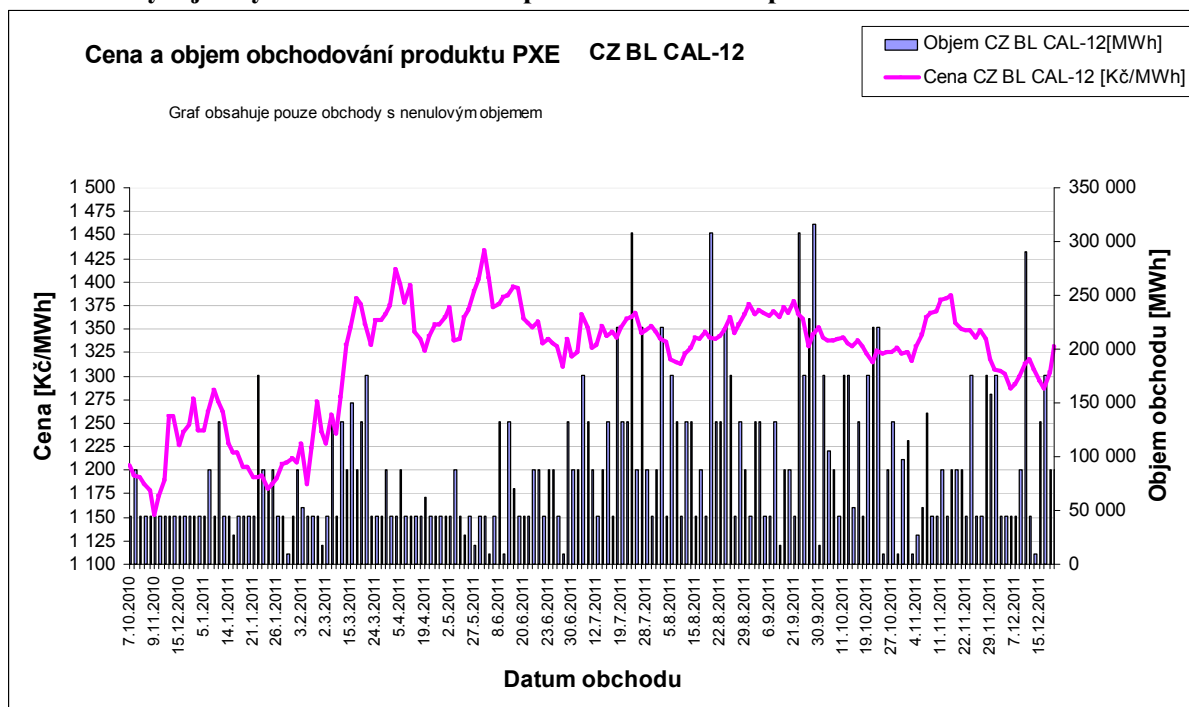
Tabulka č. 5 Přehled obchodování s českými finančními produkty na PXE v roce 2011

Počet burzovních dní			253
Trh s českými finančními produkty futures			
Objem obchodů		[MWh]	20 061 968
z toho	BASE LOAD	[MWh]	19 707 428
	PEAK LOAD	[MWh]	354 540
Objem obchodů		[EURm]	1 095,992
z toho	BASE LOAD	[EURm]	1 071,698
	PEAK LOAD	[EURm]	24,294
Počet kontraktů		[MW]	7 092
z toho	BASE LOAD	[MW]	6 302
	PEAK LOAD	[MW]	790

Zdroj tab. 3, 4, 5: PXE

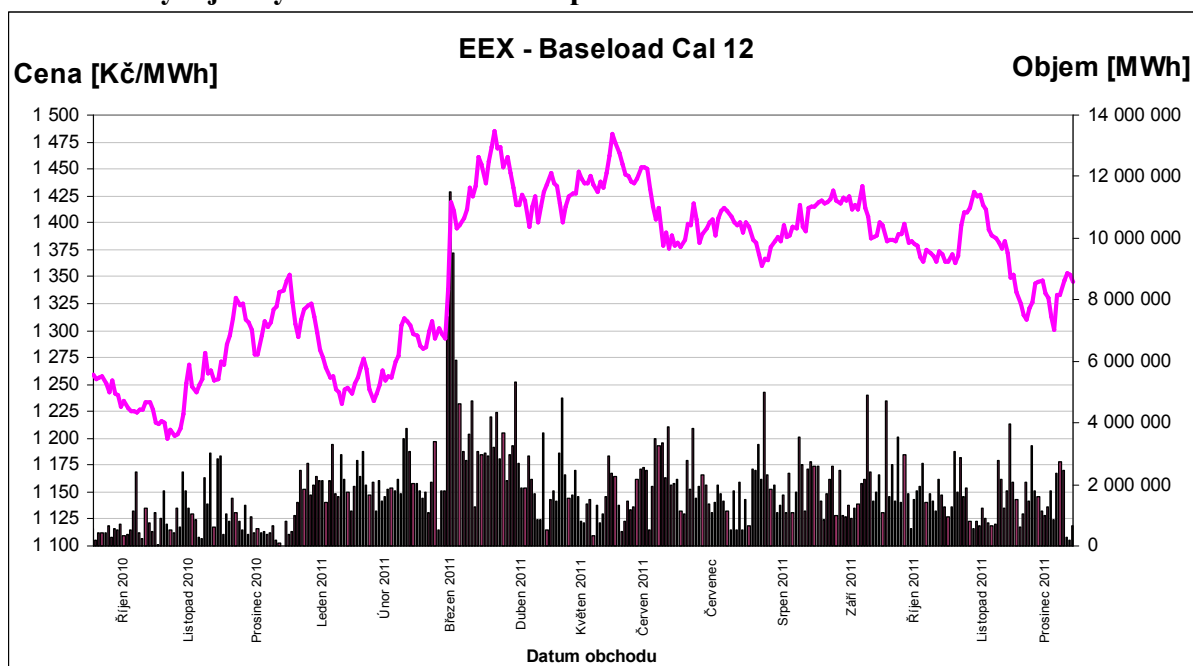
Ceny produktů obchodovaných na PXE (respektive na krátkodobém trhu organizovaném OTE) jsou úzce korelovány s cenami na Lipské energetické burze EEX pro produkty s dodáním do elektrizační soustavy Spolkové republiky Německa a Rakouska (viz graf č. 3).

Graf č. 2 Vývoj ceny ročního základního pásma na rok 2012 pro ČR na PXE v roce 2011

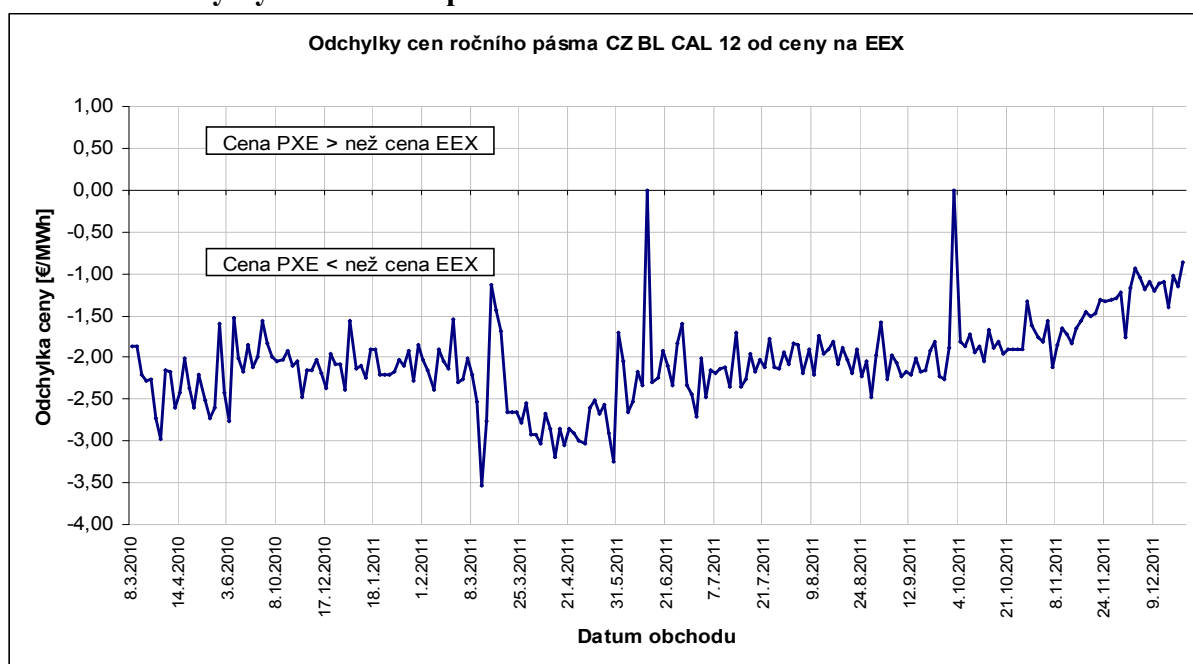
Zdroj: PXE

Graf č. 3 Vývoj ceny ročního základního pásma na rok 2012 na EEX v roce 2011

Zdroj: EEX

Graf č. 4 Odchyly ceny ročního pásma BL CAL 12 na PXE od ceny na EEX v roce 2011

Zdroj: PXE, EEX

Zbývající objem elektřiny je obchodován pomocí burzovně neregistrovaných bilaterálních obchodů a dále prostřednictvím krátkodobého trhu, který je od února 2009 organizován výlučně jen operátorem trhu (denní a vnitrodenní trh). Na krátkodobém trhu s elektřinou mohou poptávat elektřinu všechny subjekty zúčtování, tj. nejen obchodníci a výrobci, ale také zákazníci, kteří mají vlastní odpovědnost za odchylku (tzv. subjekty zúčtování).

3.2.1.2. Sledování úrovně transparentnosti včetně plnění povinností transparentnosti, sledování úrovně a efektivnosti otevření trhu a hospodářské soutěže

Energetický regulační úřad v tomto ohledu v roce 2011 žádnou činnost nevykazoval.

3.2.2 Maloobchodní trhy

Pokud jde o postavení obchodníků s elektřinou na trhu, je tento trh v České republice zcela liberalizován jak na velkoobchodní, tak i maloobchodní úrovni. Obchodníci s elektřinou tak nejsou dnes právně ničím omezeni při nákupu elektřiny přímo od producentů (výrobců) či na burzách nebo spotových trzích, a to jak v České republice, tak i v zahraničí. Zároveň mají právo prodávat elektřinu účastníkům trhu do jiných států. Rozsah uchovávaných údajů o plnění podle smluv na dodávky elektřiny nebo jejich derivátů stanoví ERÚ prováděcím právním předpisem.

Obchodníci jsou povinni poskytovat provozovateli distribuční soustavy identifikační údaje o zákaznících, jimž dodávají na základě smlouvy o sdružených službách dodávky. Obchodníci rovněž poskytují provozovateli přenosové a provozovateli distribuční soustavy informace nezbytné pro bezpečný a spolehlivý provoz a rozvoj těchto soustav. Povinností obchodníka s elektřinou je propagovat energetické služby a jejich nabídky. Obchodník s elektřinou má právo na informace od operátora trhu, které potřebuje k vyúčtování dodávek elektřiny zákazníkům, jejichž odběrné místo je u OTE, a. s., registrováno.

V souvislosti s ochranou zákazníků došlo transpoziční novelou energetického zákona k posílení postavení zákazníka prostřednictvím právní úpravy v ustanovení § 11a energetického zákona, který nově ukládá držiteli licence na výrobu elektřiny a obchod s elektřinou povinnost uveřejňovat způsobem umožňujícím dálkový přístup uplatňované podmínky dodávek elektřiny a ceny za dodávku elektřiny pro domácnosti nebo podnikající fyzické osoby odebírající elektřinu z hladiny nízkého napětí. Změny cen za dodávku elektřiny nebo změny jiných podmínek dodávek elektřiny je pak držitel licence povinen uveřejnit nejpozději 30 dnů přede dnem jejich účinnosti.

3.2.2.1. Sledování cen

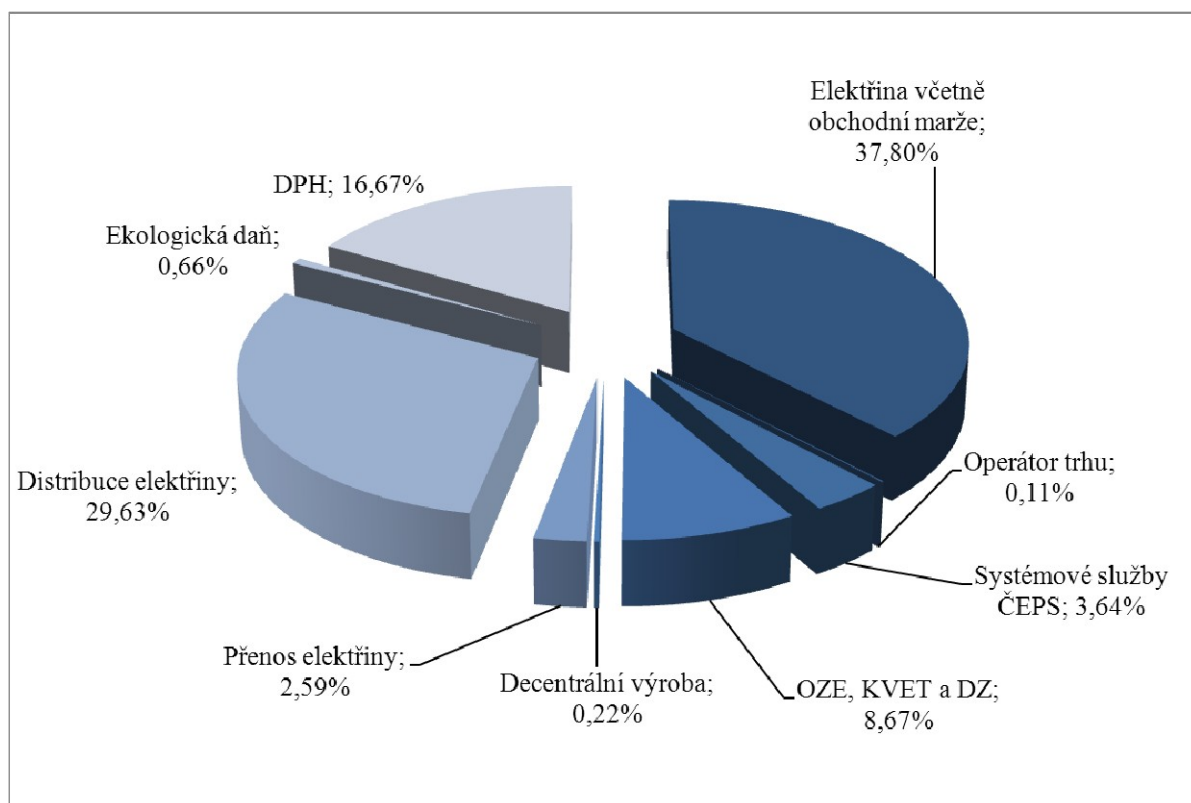
Celkovou cenu dodávky elektřiny pro odběratele na hladině nízkého napětí tvoří regulované položky cen distribuce a souvisejících služeb a neregulovaná cena produktů silové elektřiny, jejichž výši stanovuje zákazníkem zvolený dodavatel.

Regulované složky ceny stanovuje Energetický regulační úřad závaznými cenovými rozhodnutími. Změny těchto cen pro odběratele na hladině nízkého napětí reflektují rovněž na vnější vlivy působící z technického a ekonomického hlediska na provoz sítí (zejména na rozvoj výroby elektřiny z podporovaných ekologických zdrojů, ztráty ve vedeních, vývoj velikosti a struktury spotřeby a míru inflace).

Průměrné zvýšení celkové ceny dodávky elektřiny pro domácnosti pro rok 2011 bylo 4,6 procenta, pro kategorii maloobchodní podnikatelé pak byla tato hodnota 4,5 procenta (bez vlivu daňových položek). Změna ceny elektřiny pro jednotlivé odběratele se pak mohla od této hodnoty lišit s ohledem na zvolenou sazbu, jmenovitou proudovou hodnotu hlavního jističe před elektroměrem, charakter a množství spotřeby a v neposlední řadě i s ohledem na dodavatele silové elektřiny.

Míru zastoupení jednotlivých složek výsledné ceny dodávky elektřiny pro domácnosti pro rok 2011 znázorňuje graf č. 5 (podíly jsou včetně daně z přidané hodnoty a daně z elektřiny).

Graf č. 5 Podíl složek ceny za dodávku elektřiny na hladině nízkého napětí v roce 2011

Zdroj: ERÚ

3.2.2.2. Sledování úrovně transparentnosti včetně plnění povinností transparentnosti, sledování úrovně a efektivnosti otevření trhu a hospodářské soutěže

Energetický regulační úřad v tomto ohledu v roce 2011 žádnou činnost nevykazoval.

3.2.3 Doporučení k cenám dodávek

Oprávněný zákazník má právo si zvolit libovolného dodavatele silové elektřiny a vybrat si podle svého uvážení nejvhodnější nabízený produkt s ohledem na charakter a množství své spotřeby.

Naopak distribuční platby se odvíjejí od místa připojení, tj. podle příslušné distribuční společnosti, do jejíž sítě je odběrné místo připojeno. Distributora si tedy nelze vybrat. Zákazník na hladině nízkého napětí však může změnit distribuční sazbu při splnění podmínek pro její přiznání, popř. může změnou jističe ovlivnit stálé složky regulované platby. Převážná většina odběratelů v České republice je připojena do elektrizační soustavy prostřednictvím regionálních distribučních společností ČEZ Distribuce, a. s., E.ON Distribuce, a. s. nebo PRÉdistribuce, a. s.

Ze strany zákazníka není také možné ovlivnit cenu za ostatní regulované položky; cena za systémové služby, cena na krytí vícenákladů spojených s podporou výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů, kombinované výroby elektřiny a tepla a druhotných zdrojů a cena za služby operátora trhu za zúčtování odchylek je jednotná pro všechny konečné zákazníky v České republice bez ohledu na místo připojení, napětíovou hladinu nebo zvoleného dodavatele.

Část nákladů za elektřinu na hladině nízkého napětí je možné ze strany odběratele aktivně ovlivnit volbou dodavatele silové elektřiny, zbytek tvoří regulovaná cena distribuce a

ostatní regulované položky. Podíl jednotlivých položek je u každého konečného zákazníka obecně různý s ohledem na typ sazby a velikost spotřeby, v průměru tvoří podíl regulovaných položek méně než 50 procent výsledné ceny dodávky pro zákazníky kategorie domácností (u některých sazeb však jen 20 procent).

V souladu s čl. 37 odst. 1 písm. o) směrnice 2009/72/ES Energetický regulační úřad na základě ustanovení § 17 odst. 7 písm. l) energetického zákona zveřejňuje doporučení ohledně tvorby cen elektřiny pro domácnosti.

3.2.4 Provádění šetření a uplatňování opatření k prosazování efektivní hospodářské soutěže

Transpoziční novela výrazně rozšířila pravomoci ERÚ a § 17c energetického zákona nově upravil spolupráci ERÚ s ÚOHS. Toto ustanovení upravuje povinnosti obou orgánů k vzájemnému poskytování podnětů, informací a jiných forem součinnosti potřebných k plnění jejich úkolů, přičemž při předávání musí být zajištěna stejná úroveň důvěrnosti, jakou garantuje předávající.

Dále je stanoveno, že ERÚ informuje ÚOHS o jednáních účastníků trhu, o nichž lze mít důvodně za to, že narušují nebo omezují hospodářskou soutěž nebo k takovému omezení nebo narušení vedou, o uplatňování omezujících nebo nepřiměřených podmínek ve smlouvách na trhu s elektřinou a o způsobech tvorby cen elektřiny pro domácnosti.

V roce 2011 ERÚ žádná šetření ve smyslu příslušných požadavků uvedených článků směrnice 2009/72/ES neprováděl.

3.3 Ochrana spotřebitele

Zákon č. 211/2011 Sb. mj. podpořil postavení spotřebitele, resp. zákazníka v energetických odvětvích, rozšířil jeho práva a posílil jeho ochranu v souladu s přílohou 1 směrnice 2009/72/ES, a to především úpravou § 11a energetického zákona, kterým jsou do vnitrostátního právního řádu transponována ustanovení čl. 3 směrnice 2009/72/ES a přílohy I směrnice.

Podle ustanovení § 11a energetického zákona mj. platí, že obchodník je povinen uveřejňovat způsobem umožňujícím dálkový přístup uplatňované podmínky a ceny dodávek elektřiny pro domácnosti a podnikající fyzické osoby nejpozději 30 dnů přede dnem účinnosti změny těchto cen nebo změny jiných podmínek. Ustanovení § 11a energetického zákona dále zakládá právo zákazníka bezplatně odstoupit od smlouvy v případě nesouhlasu se změnou smluvních podmínek, resp. zvýšením ceny a upravuje lhůty pro uplatnění práva na odstoupení a účinnost odstoupení. Upraveno je rovněž právo zákazníka na volbu způsobu úhrady plateb za dodanou elektřinu a stanoví, že systém placení záloh musí být spravedlivý a přiměřený.

Energetický zákon v platném a účinném znění nedefinuje pojem zranitelný zákazník, pokud se jedná o zákazníky, které lze považovat za tzv. sociálně slabé, jsou některá opatření k jejich ochraně či podpoře upravena na úrovni obecně závazných právních předpisů v oblasti práva sociálního zabezpečení.

Dále na základě § 17 odst. 7 písm. l) a q) energetického zákona ERÚ zveřejňuje doporučení ohledně tvorby cen elektřiny pro domácnosti a spolupracuje s občanskými sdruženími a jinými právníckými osobami založenými za účelem ochrany práv spotřebitelů energií.

Podle ustanovení § 17 odst. 7 písm. e) energetického zákona rozhoduje ERÚ spory mezi zákazníkem a držitelem licence (tzv. zákaznické spory), tj. spory o splnění povinností ze smluv, jejichž předmětem je dodávka nebo distribuce elektřiny, spory o určení, zda právní

vztah mezi zákazníkem a držitelem licence vznikl, trvá nebo zanikl, a dále spory o poskytnutí náhrady za nedodržení stanovených standardů kvality dodávek a služeb v elektroenergetice.

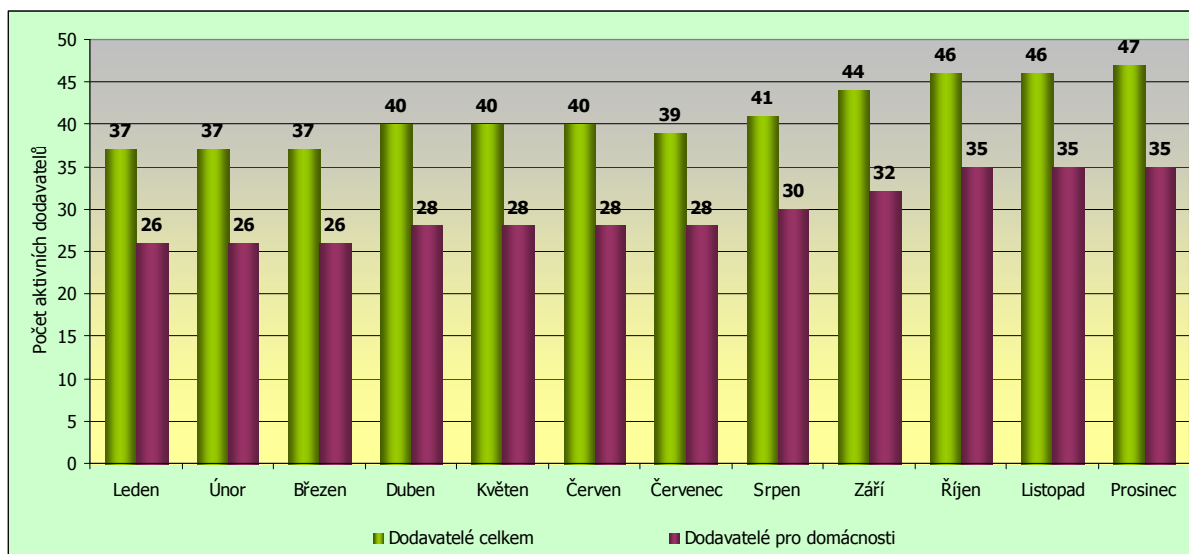
Energetický regulační úřad je podle ustanovení § 17 odst. 7 písm. f) energetického zákona příslušný rovněž k výkonu kontroly v energetických odvětvích a k výkonu dozoru nad dodržováním povinností stanovených zákonem o ochraně spotřebitele v oblasti podnikání v energetických odvětvích (uplatňování nekalých obchodních praktik, zákaz diskriminace spotřebitele a plnění povinností v souvislosti s informováním spotřebitele o ceně za poskytované služby).

V souvislosti s rozšířením zákonné úpravy v otázkách ochrany spotřebitele vytvořil ERÚ Oddělení ochrany spotřebitele, jehož úkolem je přijímat a řešit podání, dotazy, podněty, žádosti a stížnosti zákazníků.

4 Plyn

V roce 2011 vstoupilo na trh s plynem několik nových dodavatelů, i když nárůst jejich počtu již není tak výrazný jako v předchozích letech. Ne každý dodavatel nabízel dodávku plynu všem kategoriím odběratelů plynu, někteří obchodníci se specializují pouze na segment středních a velkých odběratelů. V následujícím grafu je patrný vývoj v počtu aktivních obchodníků s plynem. Za aktivního obchodníka se považuje ten, který v daném měsíci plyn odběratelům dodal.

Graf č. 6 Vývoj počtu aktivních dodavatelů během roku 2011

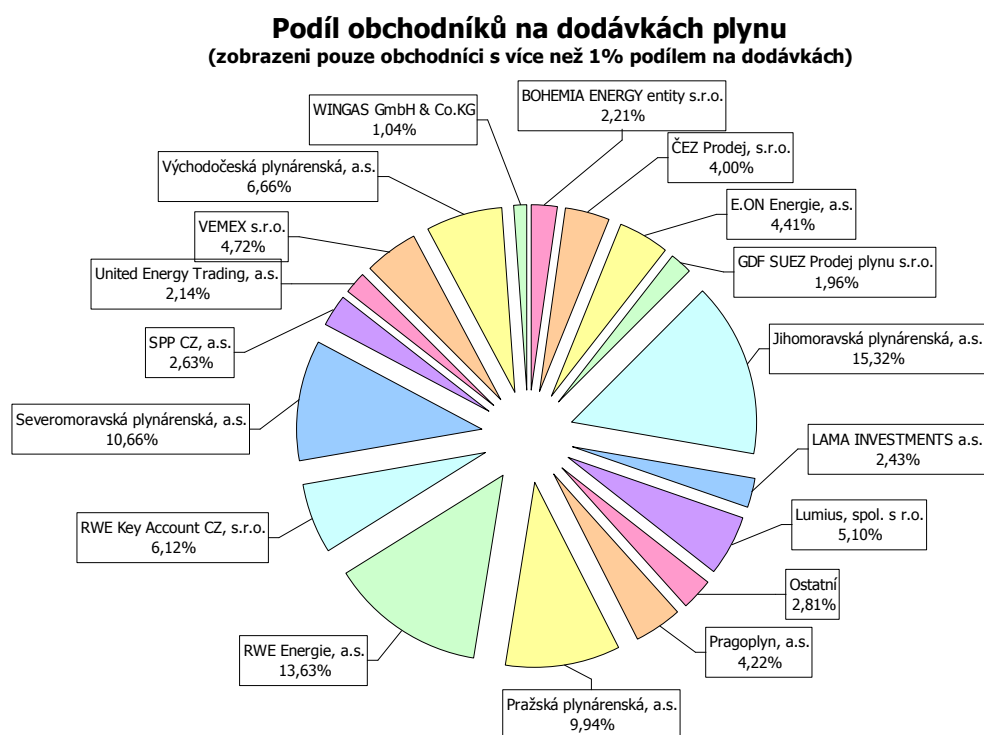

Zdroj: ERÚ

Největší zastoupení na trhu měli obchodníci skupiny RWE, kteří dohromady prodali 52,4 procenta spotřebovaného plynu. Následovala společnost Pražská plynárenská, a. s., s 9,9 procenta podílem na dodaném množství plynu. Dalšími dodavateli plynu s větším podílem na prodaném množství plynu odběratelům byly v roce 2011 Lumius, s. r. o., VEMEX, s. r. o. a E.ON Energie, a. s.

Postup změny dodavatele byl pro rok 2011 upraven vydáním novely vyhlášky o Pravidlech trhu s plynem. Provedené úpravy vycházely z podnětů účastníků trhu s plynem a ze zkušeností s praktickým fungováním pravidel nastavených pro předchozí období. Smyslem korekcí časových a procesních nastavení bylo zajištění rychlejší a snadnější realizace zákonného práva zákazníka na změnu dodavatele plynu.

Graf č. 7 - Podíl obchodníků na dodávkách plynu v roce 2011

Zdroj: OTE

Na plně liberalizovaném trhu s plynem byl zaznamenán dynamický vývoj, který souvisí s výraznými rozdíly v cenách jednotlivých dodavatelů. Možnost změny dodavatele využilo téměř 13 procent všech zákazníků, zatímco v roce 2010 změnila obchodníka 3 procenta odběratelů.

Převážná většina změn obchodníka s plynem se uskutečnila v segmentu malých odběratelů a domácností, kde bylo zaznamenáno 360 262 změn dodavatele. V této části trhu s plynem se uskutečnilo přes 99,5 procent z celkového počtu změn obchodníka.

Změnit dodavatele plynu se v roce 2011 rozhodlo 1 142 zákazníků v kategorii středodběr, což oproti předchozímu roku představuje nárůst o 69 procent.

V kategorii velkodběratelů došlo v roce 2011 k 537 změnám dodavatele plynu. Změnu obchodníka provedlo přes 31 procent všech velkodběratelů plynu.

Největší počet změn dodavatele u velkodběrů a středodběrů se uskutečnil v lednu. Na tento měsíc připadají tři pětiny všech provedených změn za rok 2011. Důvodem je obvyklá roční platnost smlouvy s možností výpovědi právě ke konci kalendářního roku.

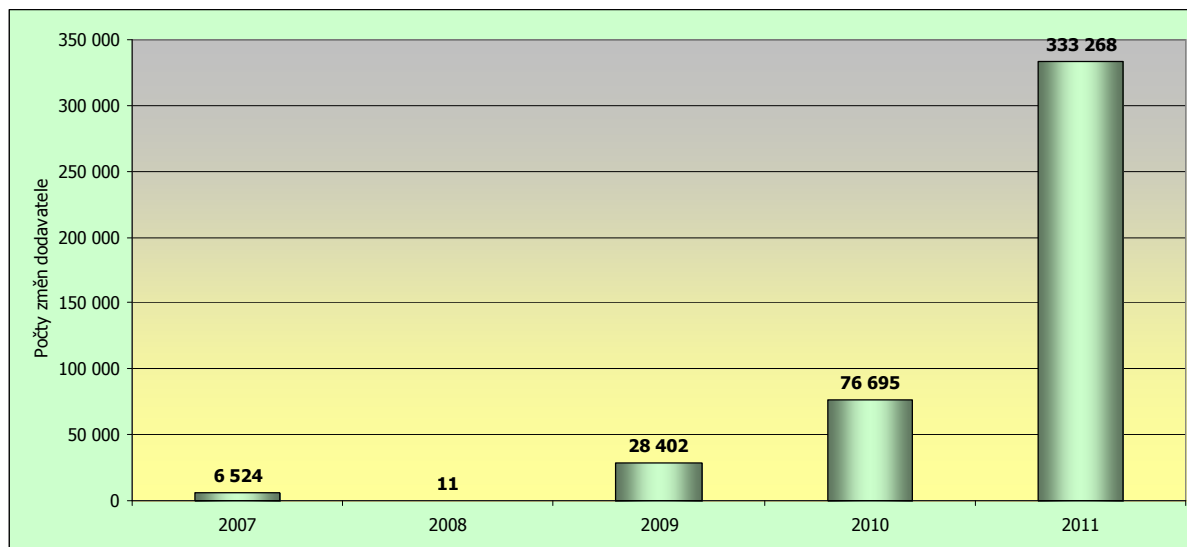
Stále více zákazníků si uvědomuje svoji zákonnou možnost změny dodavatele a využívá ji.

Tabulka č. 6 Změny dodavatele plynu u zákazníků

Typ odběru	2010	2011	2011	2011
	Počet změn dodavatele	Počet změn dodavatele	Celkový počet odběrných míst	Switching [%]
Velkodběratel	213	537	1 707	31,46
Středodběratel	674	1 142	7 033	16,24
Malodběratel	6 842	26 994	200 496	13,46
Domácnost	76 695	333 268	2 659 787	12,53
Celkem	84 424	361 941	2 869 023	12,62

Zdroj: Energetický regulační úřad

Graf č. 8 Počet změn dodavatele v letech 2007 - 2011

Zdroj: ERÚ

4.1 Regulace sítí

4.1.1 Oddělení vlastníků přepravní soustavy (unbundling)

Transpoziční novela energetického zákona se v oblasti plynárenství zaměřila především na otázky způsobu unbundlingu provozovatele přepravní soustavy, certifikování tohoto provozovatele a s tím související nové povinnosti orgánů státní správy.

V odvětví plynárenství byla pro provozovatele přepravní soustavy zvolena ve smyslu čl. 9 odst. 8 směrnice 2009/73/ES varianta nezávislého provozovatele přepravní soustavy, neboť provozovatel přepravní soustavy, společnost RWE Transgas, s. r. o. (dnes NET4GAS, s. r. o), patřila ke 3. září 2009 vertikálně integrovanému podnikateli, jehož součástí byl i RWE Transgas, a. s., jako importér a dodavatel plynu.

Z vyhodnocení možných variant účinného oddělení vyplynulo, že z hlediska nákladovosti, zásahů do vlastnických práv, resp. jejich výkonu, z hlediska dopadů do regulace cen za přepravu plynu (a tedy i dopadů na zákazníka) a času nezbytného pro realizaci bude nejvhodnější variantou zřízení nezávislého provozovatele přepravní soustavy, tzv. ITO. Společnost NET4GAS s. r. o. začala postupně oddělovat sdílené činnosti od zbytku podnikatelského uskupení. V této souvislosti požádali zástupci přepravní soustavy o uznání prokazatelných nákladů na oddělení v regulovaných cenách. Vzhledem k rozsahu požadovaných nákladů a komplikovanosti posouzení účelnosti vynaložených nákladů nebyla tato analýza v roce 2011 dokončena. Energetický regulační úřad dále podmínil uznání jakýchkoliv nákladů na oddělení udělením certifikátu nezávislosti.

Pokud jde o unbundling provozovatele distribuční soustavy, čl. 26 směrnice 2009/73/ES zachová institut právního a funkčního oddělení provozovatelů distribučních soustav s několika formálními změnami týkajícími se postavení osoby odpovědné za kontrolu dodržování a implementaci tzv. programu shody provozovatele distribuční soustavy. Implementace těchto formálních úprav je předmětem ustanovení § 59a odst. 3 a 4 energetického zákona. Nové ustanovení § 59a odst. 5 pak ukládá provozovateli povinnost zpracovávat a předkládat ke schválení výroční zprávu o opatřeních přijatých k provádění programu rovného zacházení za uplynulý rok.

Podle čl. 26 odst. 2 písm. c) směrnice 2009/73/ES musí mít provozovatel distribuční soustavy v odvětví plynárenství k plnění svých úkolů k dispozici potřebné zdroje, včetně lidských, technických, fyzických a finančních zdrojů. Vzhledem k tomu, že obdobný požadavek je možné vztáhnout na jakéhokoli provozovatele soustavy a další podnikatele v energetických odvětvích, bylo implementováno toto ustanovení směrnice 2009/73/ES prostřednictvím nového ustanovení § 11 odst. 1 písm. m) energetického zákona, které se vztahuje na všechny držitele licence.

Směrnice 2009/73/ES nově ukládá povinnost právního a funkčního oddělení i v případě provozovatelů zásobníků plynu, kteří jsou součástí vertikálně integrovaného podnikatele společně s provozovatelem přepravní soustavy. Protože právní úprava právního a funkčního oddělení provozovatelů zásobníků plynu podle čl. 15 směrnice 2009/73/ES je identická s právní úpravou právního a funkčního oddělení provozovatelů distribučních soustav podle čl. 26 směrnice 2009/73/ES, odpovídá ustanovením § 25a a § 59a energetického zákona. Po obsahové stránce je oddělení provozovatelů zásobníků plynu definováno v ustanovení § 60a energetického zákona o oddělení provozovatelů zásobníků plynu. Jelikož v současnosti fungují na tuzemském trhu s plynem jak oddělení, tak i neoddělení provozovatelé zásobníků plynu, poskytuje zákon v přechodných ustanoveních dostatečné časové období na splnění požadavku oddělení pro všechny provozovatele zásobníků plynu.

4.1.2 Fungování z technického hlediska

Přepravní soustava

Přepravní soustava ČR je tvořena sítí plynovodů o celkové délce 3 640 km, je propojena pěti kompresními stanicemi, které zajišťují požadovaný tlak v plynovodech o celkovém instalovaném výkonu 297 MW. Dále je součástí přepravní soustavy šest hraničních předávacích stanic (Lanžhot, Hora Sv. Kateřiny – Olbernhau, Hora Sv. Kateřiny – Sayda, Waidhaus, Český Těšín a Brandov) a 81 vnitrostátních předávacích míst z tranzitních plynovodů do distribuční sítě. Šesti předávacími místy z tranzitního plynovodu proudí plyn k přímým odběratelům a dalších 75 předávacích míst směřuje z vnitrostátní sítě do distribuční sítě a dalším přímým odběratelům. Všechna předávací místa jsou v souladu s platnou legislativou vybavena obchodním měřením plynu.

Soustava vnitrostátních plynovodů má celkový rozsah 1 180 km, tranzitní síť je tvořena plynovody o celkové délce 2 460 km.

Přepravní soustava zajišťuje mezinárodní přepravu plynu přes území ČR tranzitními plynovody o jmenovitém průměru DN 800 až DN 1400 a vnitrostátní soustava plynovodů o DN 80 až DN 700 je určena pro plynulá a bezpečná pokrytí dodávek pro potřeby ČR.

V roce 2011 zajišťovalo distribuci plynu šest regionálních distribučních společností, s celkovou délkou plynovodů 73 452 km.

Kromě regionálních distribučních společností zajišťovali distribuci plynu na vymezeném území také provozovatelé lokálních distribučních soustav, jimi provozované soustavy jsou připojeny vstupními předávacími body k regionálním distribučním soustavám. Ke konci roku 2011 operovalo na území ČR 68 provozovatelů lokálních distribučních soustav.

V souvislosti se zvýšením flexibility a diverzifikací přepravních toků v přepravní soustavě bylo v průběhu roku 2011 dokončeno několik investičních projektů. V části přepravní soustavy byly realizovány adaptace, které umožnily také zpětný tok plynu (reverse flow) ze západu na jihovýchod území České republiky směrem na Slovensko, Maďarsko, Rakousko a jih Německa. Cílem těchto úprav bylo zvýšení přepravní kapacity soustavy

z česko-německých hranic k česko-slovenským hranicím a zajistit tak bezpečné a operativní rozdělení toků plynu v Evropě.

Během roku 2011 byly provedeny stavební práce, které umožní připojení plynové elektrárny v Počeradech k přepravní soustavě. Tato elektrárna by měla být uvedena do provozu v průběhu roku 2013. Další tři plynové elektrárny by měly být uvedeny do provozu v letech 2015 - 2016. Provozovatel přepravní soustavy zahájil přípravné kroky k budoucímu připojení těchto zdrojů.

Zásobníky plynu

Na trhu s uskladňovací kapacitou působily v roce 2011 na území České republiky tři společnosti: RWE Gas Storage, s. r. o., MND Gas Storage, a. s. a SPP Storage s. r. o.

Společnost RWE Gas Storage, s. r. o. vlastní šest zásobníků plynu (ZP) (Háje, Tvrdonice, Lobodice, Třanovice, Štramberk a Dolní Dunajovice) o celkové kapacitě 2 601 mil. m³. Společnost MND Gas Storage a. s. je vlastníkem a provozovatelem zásobníku plynu Uhřice jehož technická kapacita v roce 2011 činila 160 mil. m³. Majitelem i provozovatelem zásobníku Dolní Bojanovice, s kapacitou 576 mil. m³, je společnost SPP Storage s. r. o. Tento zásobník není z technických důvodů souvisejících s připojením na českou přepravní soustavu využíván pro potřeby zákazníků v ČR. Na základě uzavřených smluv je využíván pouze pro potřeby Slovenské republiky.

K navýšení skladovací kapacity došlo oproti roku 2010 u zásobníku plynu Háje o 7 mil. m³. Hodnoty u ostatních zásobníků zůstaly nezměněny. V případě ZP Třanovice probíhal v roce 2011 projekt EEP, který po dokončení navýší skladovací kapacitu o 150 mil. m³.

Požadavek na kvalitu služeb

Požadavek na kvalitu služeb a s tím i legislativou definovaných standardů na dodávky plynu je v dnešní době důležitým atributem. V současném nastavení trhu a při velkém tlaku obchodních subjektů na zákazníka je pravděpodobné, že v tomto prostředí může docházet k nekalým praktikám, popřípadě diskriminačnímu chování ze strany obchodních subjektů. K tomuto nepoctivému jednání ze strany dodavatele dochází nejen prostřednictvím zvyšování cen, ale i snižováním kvality dodávaného plynu. Předepsané hodnoty fyzikálních a chemických parametrů určujících kvalitu plynu jsou dány vyhláškou č. 108/2011 Sb. v příloze č. 5.

K eliminování těchto negativních jevů nabyla dne 1. ledna 2007 účinnosti vyhláška č. 545/2006 Sb., o kvalitě dodávek plynu a souvisejících služeb v plynárenství, která byla novelizována vyhláškou č. 396/2011 Sb. s účinností od 1. ledna 2012. Touto vyhláškou se musí řídit nejen obchodníci s plynem, ale také provozovatelé distribučních soustav, provozovatel přepravní soustavy a provozovatelé zásobníků plynu. Jedná se o stanovení minimálních pravidel a postupů, které musí regulované subjekty dodržovat, aby zákazník za cenu, kterou platí za dodávky plynu, dostal požadovanou spolehlivou a bezpečnou kvalitu.

Tato vyhláška stanoví určité standardy požadované kvality dodávek a služeb souvisejících s regulovanými činnostmi v plynárenství a výši náhrad za jejich nedodržení a lhůty pro uplatnění náhrad za způsobené škody či nedostatky. Vyhláška ukládá držitelům příslušné licence povinnost dodržovat dané parametry a vždy do 31. března zveřejnit souhrnný výkaz dodržování všech standardů za předchozí kalendářní rok.

V roce 2011 nedošlo k porušení standardů u držitele licence na přepravu plynu, distribuci plynu, na uskladňování plynu ani u rozhodujících držitelů licence na obchod s plynem.

4.1.3 Ceny za přepravu, distribuci, skladovací kapacitu a činnost operátora trhu

Ceny za přepravu a distribuci plynu a činnost operátora trhu stanovené v cenovém rozhodnutí ERÚ jsou platné po dobu účinnosti cenového rozhodnutí ERÚ. V dosavadní praxi je vydáváno cenové rozhodnutí každoročně, a to nejpozději k 30. listopadu, přičemž stanovené ceny jsou účinné od 1. ledna následujícího kalendářního roku. Součástí procesu stanovení cen je reakce na vývoj trhu s plynem v České republice a ověření, zda všechny složky odpovídají tržním podmínkám.

Cenové rozhodnutí je zveřejněno v Energetickém regulačním věstníku a je rovněž dostupné na oficiálním webu ERÚ. Pro regulaci cen za přepravu plynu, distribuci plynu a služby operátora trhu je používána metoda limitovaných výnosů, tzv. revenue-cap.

Parametry pro stanovení cen vycházejí z konfigurace konkrétní přepravní resp. distribuční soustavy, požadované efektivity činnosti provozovatelů soustav, vývoje ekonomiky ČR a dat vykazovaných na základě sekundární energetické legislativy držiteli licence na distribuci plynu. Tím je zajištěna transparentnost kritérií pro regulaci cen za distribuci. Parametry určující výši ceny za přepravu/distribuci zabezpečují provozovateli přepravní/distribuční soustavy pokrytí nákladů na opravy a udržování soustavy v souladu s energetickou legislativou a dostatečnou tvorbu prostředků na nezbytné investice. Každoročně stanovovaná míra výnosnosti regulační báze aktiv zabezpečuje rovněž přiměřenou podporu pro zvyšování efektivity a účinnosti provozování regulované činnosti. Stejná kritéria jsou aplikována také pro stanovení cen za služby operátora trhu. Plyn dodávaný zákazníkům v ČR je téměř ze 100 procent dovážen ze zahraničí. Dovoz do ČR, přeprava a distribuce v rámci ČR je realizována v plynném stavu.

Přeprava plynu

Od 1. 1. 2011 ERÚ uplatňuje jednotný princip regulace na jednotlivé vstupní a výstupní body přepravní soustavy při respektování limitování povolených výnosů provozovatele přepravní soustavy. Předmětem regulace jsou tak všechny smlouvy na přepravu uzavřené od 1. ledna 2011, které jsou uzavírány na jednotlivé vstupní a výstupní body přepravní soustavy (model Entry/Exit). Důležitá je přitom výše upravených povolených výnosů za přepravu plynu, kterou každoročně stanovuje ERÚ. Celkové upravené povolené výnosy jsou rozděleny na základě předpokládaného využití jednotlivých vstupních a výstupních bodů přepravní soustavy na tyto vstupní a výstupní body přepravní soustavy, kterými jsou hraniční předávací stanice, zásobníky plynu a rozhraní mezi přepravní a distribuční soustavou sloužící k zajištění dodávek plynu do odběrného místa zákazníka v rámci ČR, tzv. domácí bod. Ceny jsou dvousložkové, skládají se z fixní části za rezervovanou kapacitu a z variabilní části za množství přepraveného plynu a jsou založeny na rozdělení povolených výnosů. Náklady spojené se zajištěním přepravy závisí na výši rezervované přepravní kapacity, resp. na množství, které se provozovatel přepravní soustavy zavazuje přepravit během jednoho dne, a na množství skutečně přepraveného plynu během účinnosti smlouvy na přepravu. Fixní složka ceny respektuje zmíněné náklady spojené s rezervovanou přepravní kapacitou na jednotlivých vstupních a výstupních bodech a předpokládané hodnoty rezervovaných kapacit na daný kalendářní rok. Variabilní složkou ceny jsou hrazeny náklady na plyn potřebný k pohonu kompresních stanic v přepravní soustavě. Tyto náklady jsou vypočteny jako součin plánovaného přepraveného množství energie plynu na příslušný rok, plánované nákupní ceny

energie plynu pro ocenění plynu na pohon kompresních stanic a koeficientu, který vyjadřuje procentuální spotřebu kompresních stanic ze skutečně přepraveného plynu v každém výstupním bodě. Od roku 2011 se variabilní část ceny pro výstupní hraniční body stanovuje pomocí zmíněného koeficientu a aktuální ceny na burze ve Spolkové republice Německo, na které se obchoduje s plynem tak, aby pokrývala provozovateli přepravní soustavy skutečné náklady na plyn potřebný k pohonu kompresních stanic z důvodu přepravy přes výstupní hraniční body přepravní soustavy na principu fungujících tržních mechanismů. Zákazníkům v ČR jsou výnosy provozovatele přepravní soustavy související s dodávkou plynu zahrnuty do ceny za distribuci plynu. Povolené výnosy provozovatele přepravní soustavy pro rok 2011 klesly o necelých 13 procent. Hlavním důvodem je významný korekční faktor, který představuje rozdíl mezi předpokládanými a skutečnými tržbami za přepravu ve sledovaném období, v tomto případě za rok 2009, kdy přepravní soustava z důvodu významného nárůstu dovozu plynu novými dodavateli plynu byla využívána více, než tomu bylo v minulosti. Dalšími faktory jsou pokles zisku provozovatele přepravní soustavy a snížení nákladů souvisejících s pořízením služeb na zajištění stability soustavy.

Při stanovení cen za využití vstupních hraničních bodů přepravní soustavy postupoval ERÚ v souladu s dříve deklarovaným cílem na podporu dovozu plynu do ČR, zachoval je proto ve stejné výši jako v předcházejícím období. Rovněž ceny na výstupních bodech do podzemních zásobníků zůstaly pro rok 2011 na úrovni cen roku 2010. Na výstupních hraničních bodech mírně poklesly fixní složky platby přibližně o 3 procenta. Variabilní části cen jsou za pomoci koeficientu stanoveny tak, aby pokrývaly provozovateli přepravní soustavy spotřebu plynu na pohon kompresních stanic nutných pro zajištění tlakových poměrů v síti a bezproblémových dodávek zákazníkům. Zmíněný pokles se tedy promítl převážně do cen za přepravu plynu zákazníkům v ČR.

Distribuce plynu

V roce 2011 se distribucí plynu v ČR zabývalo šest regionálních distribučních společností, jejichž celková délka plynovodů k 31. prosinci 2011 byla 73 452 km.

Kromě regionálních distribučních společností zajišťovali distribuci plynu na vymezeném území také provozovatelé lokálních distribučních soustav. Jimi provozované soustavy jsou připojeny vstupními předávacími body k regionálním distribučním soustavám. Ke konci roku 2011 operovalo na území ČR 68 provozovatelů lokálních distribučních soustav.

Regulované ceny jsou stanoveny jako pevné, není proto možno tyto ceny navyšovat, ani poskytovat slevy. Metodika pro stanovení cen je stanovena vyhláškou vydanou Energetickým regulačním úřadem a je jednotná pro všechny provozovatele regionálních distribučních soustav, operátora trhu a provozovatele přepravní soustavy. Parametry pro stanovení cen za distribuci vychází z konfigurace konkrétní soustavy, požadované efektivity činnosti provozovatelů regionálních distribučních soustav, vývoje ekonomiky ČR a dat vykazovaných na základě sekundární energetické legislativy držiteli licence na distribuci plynu. Tím je zajištěna transparentnost kritérií pro regulaci cen za distribuci. Parametry určující výši ceny za distribuci zabezpečují provozovateli distribuční soustavy pokrytí nákladů na opravy a udržování soustavy v souladu s energetickou legislativou a dostatečnou tvorbu prostředků na nezbytné investice. Každoročně stanovovaná míra výnosnosti regulační báze aktiv zabezpečuje rovněž přiměřenou podporu pro zvyšování efektivity a účinnosti provozování regulované činnosti.

Průměrné ceny za distribuci na rok 2011 pro vybrané kategorie zákazníků dle členění Eurostatu v rozmezí od nejlevnější po nejdražší distribuční soustavu s 90 000 a více

odběrnými místy jsou uvedeny v tabulce č. 7. Ceny jsou uvedeny v CZK/MWh bez daně z přidané hodnoty. Průměrné ceny obsahují jak složku stálou, tak složku proměnnou. Ceny zahrnují rovněž přepravu plynu v rámci ČR.

Tabulka č. 7 Průměrné ceny za distribuci v roce 2011

Kategorie dle Eurostatu	Cena za distribuci	
	Min. CZK	Max. CZK
I1	158,43	306,23
D3	169,78	294,28

Zdroj: ERÚ

V průběhu roku 2011 nebylo nutno v rámci ČR z důvodu nedostatku distribuční kapacity přistoupit k přerušení dodávek.

Zásobníky plynu

Vyhláška č. 365/2009 Sb., o Pravidlech trhu s plynem reagovala na situaci na českém trhu s plynem, kdy nabídka skladovacích kapacit převyšuje poptávku a zároveň jsou navíc připravovány projekty na výstavbu skladovacích kapacit. Úprava pravidel zjednodušila a uvolnila pravidla pro rezervaci kapacit tak, aby provozovatelé zásobníků plynu měli možnost volně nabídnout svoje skladovací kapacity trhu. Provozovatelé zásobníků mohou nabídnout trhu takové produkty skladovacích kapacit, které odrážejí potřeby trhu. Zároveň však zůstávají zachovány povinnosti zveřejnit podmínky aukce s dostatečným časovým předstihem tak, aby všichni potenciální žadatelé o skladovací kapacitu měli dostatečný časový prostor se na aukci připravit.

Cena skladovacích kapacit není regulována a také v roce 2011 byla zcela odvozena od tržních mechanismů, na základě vícekolové elektronické aukce. Provozovatelé zásobníků plynu vyhlásili v roce 2011 celkem 12 aukcí na prodej skladovací kapacity pro další skladovací roky. Na výrazně nižší vyvolávací ceně i na výsledku těchto aukcí se, z pohledu obchodníků s plynem pozitivně, projevil vliv mimořádně nízkých cen plynu na spotových trzích ve Spolkové republice Německo v průběhu celého roku. Společností RWE Gas Storage, s. r. o. byly vyhlášeny čtyři aukce na rezervaci roční skladovací kapacity, jedna aukce na volnou skladovací kapacitu pro měsíční smlouvy. Cílem poslední aukce byl prodej nové skladovací kapacity o objemu 50 mil. m³. Tato aukce byla ukončena s výsledkem 1,10 Kč/m³ za jednotku skladovacího objemu. Společnost MND Gas Storage, a. s. vyhlásila v roce 2011 dvě aukce na rezervaci nové skladovací kapacity, kdy bylo nabízeno 10 mil. m³ a 3,5 mil. m³ skladovacího objemu. Aukce vyhlášená na volnou skladovací kapacitu o objemu 10 mil. m³ byla určena pro měsíční smlouvu. Čtyři aukce byly vyhlášeny na rezervaci skladovací kapacity pro roční smlouvy.

Z hlediska predikce dalšího vývoje je nutné vzít v úvahu právě vývoj na krátkodobých (spotových) trzích, kde lze pravděpodobně očekávat konec neobvykle nízkých cen. Obchodníci proto budou nuceni ke krytí flexibility více využívat tradiční způsob zajištění, kterým je uskladňování plynu v zásobnících. Novým faktorem, od něhož lze očekávat vliv na cenu skladovací kapacity je zavedení povinnosti přijmout opatření pro zajištění dodávek plynu chráněným zákazníkům, tzv. bezpečnostní standard (energetický zákon, § 73a), podle něhož jsou obchodníci povinni držet v období od 30. září do 1. dubna bezpečnostní standard dodávek. Naopak proti očekávanému trendu navýšení cen za rezervaci skladovací kapacity budou působit projekty provozovatelů zásobníků plynu na rozšíření stávajících a přípravu nových skladovacích kapacit.

4.1.4 Přeshraniční problematika

Region střední, východní a částečně západní Evropy je zásobován plynem převážně z Ruské federace a Norského království, proto je umožnění nových i reverzních toků na přepravní soustavě či budování nových skladovacích kapacit v ČR žádoucí z hlediska diverzifikace přepravních cest.

Česko-polské plynovodní propojení, plynovod STORK, je společným projektem polského provozovatele plynovodů, společnosti GAZ-SYSTEM S.A. a českého provozovatele přepravní soustavy společnosti NET4GAS, s. r. o.

Nové propojení (cca 10 km plynovodu na české, 22 km a hraniční předávací stanice na polské straně) umožňuje dosud neexistující přepravu plynu mezi ČR a Polskem, čímž došlo k posílení integrace energetických trhů v daném regionu. Zprovozněním tohoto propojení došlo také ke zvýšení přepravní kapacity v přeshraničních oblastech a zvýšení bezpečnosti dodávek. Tento projekt přispívá k potřebnému navýšení přepravní kapacity, má ale také strategický význam z hlediska energetické bezpečnosti a diverzifikace zdrojů energie.

Vzhledem k zásadní úloze, kterou může česko-polské propojení hrát v procesu integrace a liberalizace trhu s plynem v této části Evropy, plánují obě zúčastněné strany další rozvoj tohoto propojení. Společnosti očekávají, že v další fázi podniknou kroky, které umožní optimalizovat využití přepravní kapacity již vybudovaného plynovodu tím, že zvýší jeho kapacitu na přibližně 2,5 mld. m³ ročně a zajistí obousměrný tok plynu.

Projekt byl na české i polské straně spolufinancován z prostředků Evropského programu pro hospodářské oživení Evropské komise (EEPR). Celý soubor plynovodů včetně předávací stanice je budován jako jeden technologický celek s možností obousměrné přepravy plynu. Polská část projektu obdržela dotaci v hodnotě 10,5 mil. EUR, česká strana 3,5 mil. EUR, což představuje 50 procent plánovaných nákladů.

Alokace kapacit na tento plynovod proběhla formou Open Season, kdy veškerá nabízená dlouhodobá kapacita byla rezervována a zároveň 10 procent z celkové kapacity bylo ponecháno pro krátkodobé smlouvy.

Významnou investiční akcí byl i v roce 2011 plynovod Gazela. Aby bylo možné tuto investici realizovat, požádal NET4GAS, s. r. o. v roce 2010 o udělení výjimky z povinnosti umožnění třetím osobám za podmínek stanovených energetickým zákonem přístup za regulovanou cenu a o výjimku z vlastnického oddělení provozovatele přepravní soustavy ve smyslu článku 9 směrnice 2009/73/ES.

Na základě rozhodnutí ERÚ ze dne 28. 7. 2011 byl propojovací „VTL plynovod DN 1400 – HPS Brandov – Rozvadov“ (Gazela) vyňat z povinnosti umožnit třetím osobám za podmínek stanovených energetickým zákonem přístup za regulovanou cenu. Udělená výjimka platí za předpokladu splnění stanovených podmínek v předmětném rozhodnutí. Kladné rozhodnutí ve věci oddělení vlastnictví bylo vydáno dne 2. 8. 2011.

Obě rozhodnutí byla potvrzena z úrovně Evropské komise (rozhodnutí Evropské komise ze dne 1. 12. 2011

Tento plynovod napojí Českou republiku na ruský plyn dopravovaný do Evropy tzv. Severní cestou. V druhé polovině roku 2011 byla uvedena do provozu hraniční předávací stanice Brandov, kde se plynovod Gazela napojí na německý plynovod OPAL. Uvedení celého plynovodu Gazela v délce 166 km do provozu je předpokládáno v závěru roku 2012. Jeho dobudováním dojde ke zvýšení flexibility stávající soustavy. Výstavba plynovodu probíhá pod vymezenými podmínkami stanovenými v udělených výjimkách pro tento plynovod.

Sledování investičních plánů a posouzení jejich souladu s plány rozvoje sítí na úrovni celého Společenství

Společnost NET4GAS, s. r. o. v souladu s požadavky energetického zákona předložila ve stanoveném termínu desetiletý investiční plán ERÚ, který jej zveřejnil na svých webových stránkách a vyzval účastníky trhu ke vznesení připomínek. Úřad zároveň zhodnotil soulad národního desetiletého plánu s plánem rozvoje soustavy pro celou Evropskou unii.

Desetiletý plán rozvoje přepravní soustavy v ČR, předložený v roce 2011 analyzuje vývoj spotřeby a přiměřenosti výstupní kapacity do domácí zóny v ČR za období 2012 až 2021. Při jeho zpracování vycházel provozovatel přepravní soustavy z dosavadní a předvídatelné nabídky plynu a poptávky po něm v budoucnosti.

Na základě dat a souvislostí uvedených v dokumentu lze plně souhlasit se zveřejněným závěrem, že stávající přepravní soustava včetně připravovaných investičních projektů má dostatečnou vstupní kapacitu k pokrytí maximální denní spotřeby ČR v uvažovaném desetiletém horizontu.

4.1.5 Soulad s právními předpisy (compliance)

Transpoziční novela energetického zákona uvedla do souladu vnitrostátní právní předpisy České republiky s unijními předpisy 3. balíčku. V případě plynárenství tedy směrnici 2009/73/ES, nařízením 715/2009 a nařízením 713/2009..

V roce 2011 ERÚ vydal některé nové prováděcí právní předpisy, příp. novely již vydaných prováděcích právních předpisů, jejichž potřeba byla vyvolána jednak zkušenostmi z jejich aplikace na liberalizovaných trzích s energií a dále přijetím transpoziční novely, kterou se podstatným způsobem novelizoval energetický zákon. Byly to: nová vyhláška 210/2011 Sb., o rozsahu, náležitostech a termínech vyúčtování dodávek elektřiny, plynu nebo tepelné energie a souvisejících služeb, a vyhláška č. 62/2011 Sb., o podmínkách připojení k plynárenské soustavě a o změně vyhlášky Ministerstva průmyslu a obchodu č. 251/2001 Sb., kterou se stanoví Pravidla provozu přepravní soustavy a distribučních soustav v plynárenství.

V průběhu roku 2011 dále ERÚ novelizoval následující prováděcí předpisy: vyhlášku č. 392/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 426/2005 Sb., o podrobnostech udělování licencí pro podnikání v energetických odvětvích, ve znění pozdějších předpisů; vyhlášku č. 393/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 140/2009 Sb., o způsobu regulace cen v energetických odvětvích a postupech pro regulaci cen, ve znění vyhlášky č. 264/2010 Sb.; vyhlášku č. 396/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 545/2006 Sb., o kvalitě dodávek plynu a souvisejících služeb v plynárenství; vyhlášku č. 442/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 365/2009 Sb., o Pravidlech trhu s plynem, ve znění vyhlášky č. 370/2010 Sb. V témže roce ERÚ také připravil návrh nové vyhlášky o regulačním výkaznictví a vyhlášky o náležitostech žádostí o schválení jmenování, volby, jiného ustanovení do funkce a odvolání orgánů nezávislého provozovatele přepravní soustavy.

Pravomoc vyžádat si od soutěžitelů v plynárenství jakékoli informace byla několikrát využita v různých souvislostech, zejména pro účely zahájení následné kontroly dodržování povinností podle EZ nebo zákona o ochraně spotřebitele, příp. zákona o cenách, viz. ustanovení § 15a energetického zákona.

Energetický regulační úřad obecně dohlíží na dodržování povinností podle energetického zákona uložených držitelům licence, za tím účelem vykonal v roce 2011 celou řadu kontrol, a to i přesto že na ERÚ přešla kontrolní kompetence až k 18. srpnu 2011.

4.1.6 Řešení sporů

Energetický regulační úřad v roce 2011 v sektoru plynárenství nerozhodoval žádný spor, který by spadal pod čl. 41 odst. 11 a čl. 41 odst. 4 písm. e) směrnice 2009/73/ES.

4.2 Prosazování hospodářské soutěže

4.2.1 Velkoobchodní trhy

4.2.1.1 Sledování cen

Dovoz plynu do České republiky byl v roce 2011 uskutečňován z Ruské federace, Norského království a Evropské unie a pokryl přes 98 procent spotřeby. Zbývající necelá 2 procenta tvořily dodávky z vnitrostátních zdrojů, které zahrnují povrchovou degazaci a vlastní těžbu plynu.

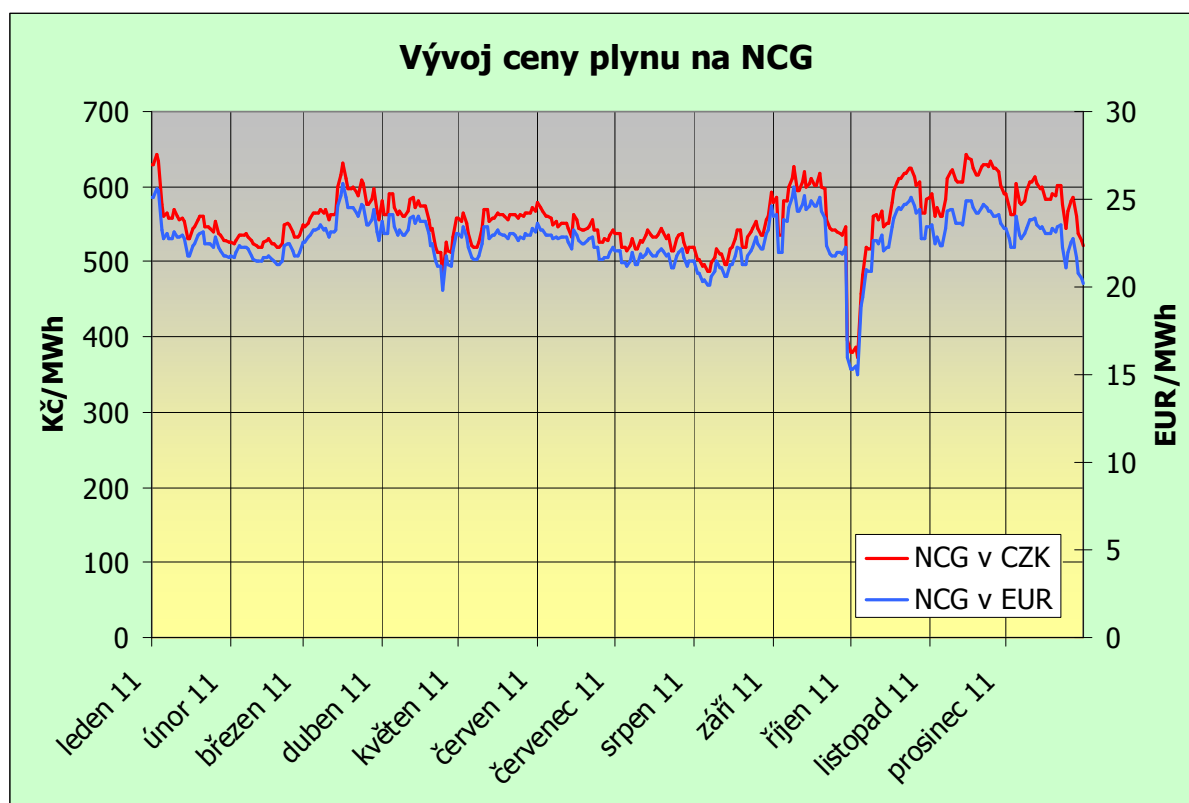
Plyn dopravený do ČR mohou obchodníci pro své zákazníky pořídit dvěma způsoby. Jedním způsobem je uzavření dlouhodobého kontraktu přímo s exportéry plynu v Ruské federaci nebo Norském království. Druhou možností je nakupovat plyn na některé z energetických burz v Evropě. Zatímco nákupní ceny na spotových trzích závisejí především na tržních mechanismech - nabídce a poptávce, u dlouhodobých kontraktů jsou rozhodující ceny konkurenčních paliv, především lehkého topného oleje, těžkého topného oleje a uhlí.

Každý z těchto způsobů utváření ceny má své výhody i nevýhody a reaguje na jiné ekonomické vlivy.

Ve srovnání s energetickou burzou NCG v Lipsku, která je relevantní pro střeoevropský region, byla pořizovací cena v roce 2011 u dlouhodobých kontraktů vyšší v průměru o více než 30 procent. Důvodem rozdílu je především růst ceny ropy, potažmo produktů z ní vyráběných. Tento rozdíl znevýhodňoval dominantní dodavatele plynu, kteří mají uzavřené dlouhodobé kontrakty a byli nuceni zákazníkům plyn nabízet za vyšší cenu než alternativní dodavatelé, kteří nakupovali na spotových trzích.

Cena plynu na spotových trzích nezaznamenala žádný dramatický vývoj, s jediným výkyvem v říjnu, způsobeným zvýšeným objemem nabízeného množství plynu na spotových trzích, a za celý rok vykázala pouze nepatrný nárůst, uskutečněný v posledním čtvrtletí roku. Cena za MWh plynu se pohybovala mezi 20 - 25 EUR.

Graf č. 9 Vývoj nákupní ceny plynu na burze NCG v roce 2011

Zdroj: NCG

Spotové trhy v kontinentální Evropě se vyvíjely zcela odlišným způsobem, než byl celosvětový trend. Globálně se cena plynu v roce 2011 snižovala a navázala tak na trvalý pokles cen několika předchozích let. Ten je způsobován otevíráním nových nalezišť plynu převážně v Severní Americe a zvyšováním dostupného a obchodovatelného množství plynu na tamních energetických trzích. Na tyto impulzy však středoevropský trh s plynem reaguje velmi málo, protože není fyzicky propojen se Severní Amerikou.

4.2.1.2 Sledování úrovně transparentnosti včetně plnění povinností transparentnosti, sledování úrovně a efektivnosti otevření trhu a hospodářské soutěže

Energetický regulační úřad v tomto ohledu v roce 2011 žádnou činnost nevykazoval.

4.2.2 Maloobchodní trhy

Pokud jde o postavení obchodníků s plynem na trhu, je tento trh v České republice zcela liberalizován jak na velkoobchodní, tak i maloobchodní úrovni. Obchodníci s plynem tak nejsou dnes právně ničím omezeni při nákupu plynu přímo od producentů (výrobců) či na burzách nebo spotových trzích, a to jak v České republice, tak i ze zahraničí. Zároveň mají právo prodávat plyn účastníkům trhu do jiných států. Rozsah uchovávaných údajů o plnění podle smluv na dodávky elektřiny nebo plynu nebo jejich derivátů stanoví ERÚ prováděcím právním předpisem.

Nadto mají obchodníci s plynem oproti obchodníkům s elektřinou povinnost zajistit bezpečnostní standard požadované dodávky plynu, tj. zajištění bezpečné a spolehlivé dodávky plynu při přerušení dodávky plynu po dobu 8 týdnů v rozsahu 20 procent, pro zákazníky, jejichž roční spotřeba je nižší než 400 tis. m³.

Obchodníci jsou povinni poskytovat provozovateli distribuční soustavy identifikační údaje o zákaznících, jimž plyn na základě smlouvy o sdružených službách dodávají. Obchodníci rovněž poskytují provozovateli přepravní soustavy a provozovateli distribuční soustavy informace nezbytné pro bezpečný a spolehlivý provoz a rozvoj těchto soustav. Povinností obchodníka s plynem je propagovat energetické služby a jejich nabídky. Obchodník s plynem má právo na informace od operátora trhu, které potřebuje k vyúčtování dodávek plynu zákazníkům, jejichž odběrné místo je u OTE, a. s., registrováno.

V souvislosti s ochranou zákazníků došlo transpoziční novelou k posílení postavení zákazníka prostřednictvím právní úpravy v ustanovení § 11a energetického zákona, který nově ukládá držitelům licence na výrobu plynu a obchod s plynem povinnost uveřejňovat způsobem umožňujícím dálkový přístup uplatňované podmínky dodávek plynu a ceny za dodávku plynu pro domácnosti a podnikající fyzické osoby s roční spotřebou plynu do 630 MWh. Změny cen za dodávku plynu nebo změny jiných podmínek dodávek plynu je pak držitel licence povinen uveřejnit nejpozději 30 dnů předem dnem jejich účinnosti.

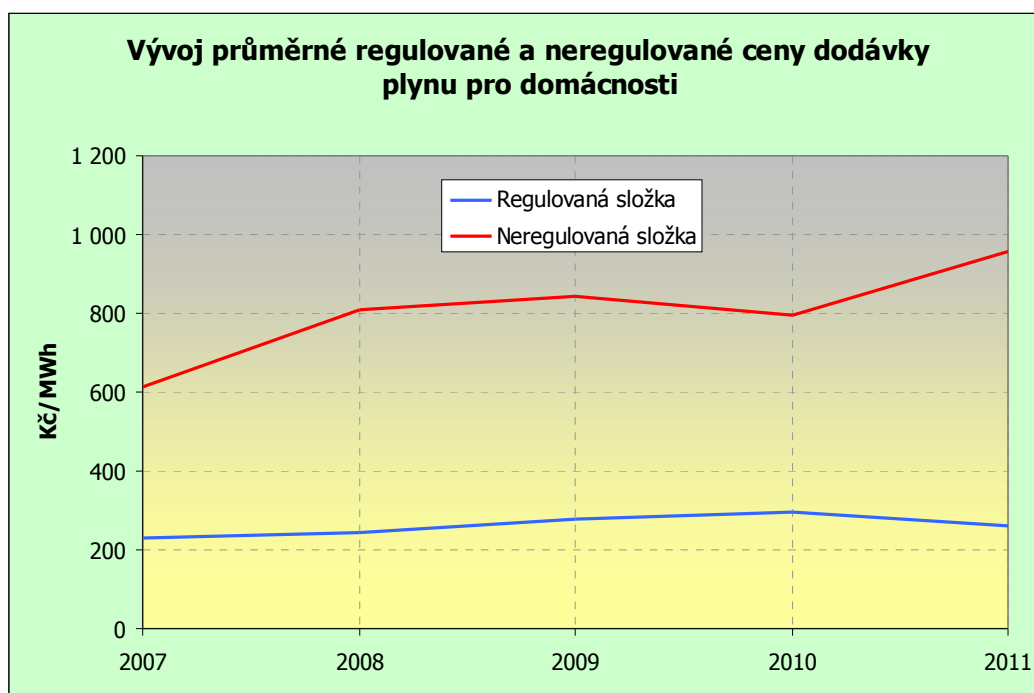
Pokud se jedná o právní úpravu obsaženou v prováděcích právních předpisech, vydal ERÚ v průběhu roku 2011 vyhlášku o rozsahu, náležitostech a termínech vyúčtování dodávek elektřiny, plynu nebo tepelné energie a souvisejících služeb.

4.2.2.1 Sledování cen

Vývoj ceny plynu pro konečné zákazníky byl ve srovnání s předchozími lety neobvyklý. Někteří dodavatelé reagovali na nečekané zvýšení pořizovacích nákladů na nákup plynu tím, že přerušili zvyklost měnit ceníky pravidelně po čtvrtletích. Během roku 2011 tak část obchodníků s plynem aktualizovala své ceníky vícekrát v různých termínech.

V první polovině roku 2011 byla cena plynu pro konečné zákazníky stálá. V druhé části roku došlo postupně k několika zvýšením cen, která byla zapříčiněna vlivem nepříznivého vývoje kurzu CZK vůči USD, nárůstem cen konkurenčních paliv a množstvím plynu nabízeného na spotových trzích.

Graf č. 10 Vývoj průměrné regulované a neregulované složky ceny dodávky plynu pro domácnosti

Zdroj: ERÚ

Celková cena za dodávku plynu pro konečné zákazníky se skládá z položek regulovaných a neregulovaných. Regulované položky tvořily v roce 2011 zhruba pětinu celkové ceny za dodávku plynu a oproti předchozímu roku došlo k jejich snížení o přibližně 2 procenta.

Zbývající čtyři pětiny ceny za dodávku plynu připadají na složky neregulované, které tvoří cena za komoditu a obchod a cena za flexibilitu, tj. vyrovnávání odchylek ve spotřebě plynu v průběhu roku. Tuto část ceny si určují samotní obchodníci s plynem v rámci rozvinutého konkurenčního prostředí na trhu s plynem.

Z následující tabulky Českého statistického úřadu je patrný vývoj ceny pro různé kategorie zákazníků dle Eurostatu. Z přehledu je také patrný rozdíl v cenách u těchto skupin spotřebitelů. Domácnosti a maloobdobatelé (kategorie D3 a I1) kupují plyn a související služby za veřejné ceny, které jsou na určité období stanovené ceníky obchodníků. Oproti tomu střední a velcí odběratelé plynu mají obvykle individuálně stanovenou cenu určenou cenovým vzorcem, která se v průběhu roku mění měsíčně.

U všech kategorií odběratelů byl zaznamenán nárůst ceny plynu, který souvisí se zvyšováním ceny ropných derivátů a s pro import nepříznivým vývojem kurzu USD/CZK ke konci roku 2011.

Tabulka č. 8 Ceny dodávky plynu zákazníka dle kategorií Eurostatu k prvnímu dni ve čtvrtletí v České republice v roce 2011 v Kč/MWh

Období	Standardní spotřebitel dle Eurostatu					
	D3		I1		I4	
	bez DPH	s DPH	bez DPH	s DPH	bez DPH	s DPH
I. čtvrtletí 2011	1 033,13	1 239,76	1 025,75	1 230,90	672,68	807,22
II. čtvrtletí 2011	1 053,14	1 263,77	1 083,42	1 300,10	696,68	836,02
III. čtvrtletí 2011	1 133,31	1 359,97	1 156,19	1 387,43	759,31	911,17
IV. čtvrtletí 2011	1 204,10	1 444,92	1 209,27	1 451,12	806,67	968,00

Zdroj: Český statistický úřad

4.2.2.2 Sledování úrovně transparentnosti včetně plnění povinností transparentnosti, sledování úrovně a efektivnosti otevření trhu a hospodářské soutěže

Energetický regulační úřad v tomto ohledu v roce 2011 žádnou činnost nevykazoval.

4.2.3 Doporučení k cenám dodávek

Všichni zákazníci odebírající plyn v České republice mají právo změnit svého dodavatele. Při tomto procesu jsou limitováni pouze závaznými právními předpisy a smluvními závazky se stávajícími dodavateli. Nabídky dodavatelů pro jednotlivé kategorie a pásma spotřeby zákazníků se liší, a proto je možné vhodným výběrem dodavatele dosáhnout významných úspor za dodávku plynu.

Zákazníci nemohou změnit svého distributora plynu, který provozuje distribuční plynárenskou soustavu na vymezeném území. Pro kategorie zákazníků domácnost nebo maloobdoběr jsou definována pásma spotřeby, ve kterých se liší stálá i pohyblivá složka regulované ceny za distribuci plynu. Do těchto kategorií jsou zákazníci automaticky přiřazováni na základě dosažené spotřeby. Není tedy možné ovlivnit konkrétní zařazení do pásma spotřeby.

Pro všechny zákazníky je také pevně stanovená regulovaná cena za služby operátora trhu. Tato položka se vztahuje ke spotřebovanému množství plynu.

Neregulovaná část ceny dosahuje u některých pásem spotřeby téměř 80 procent z celkové ceny dodávky. Zákazníci tedy mohou ovlivnit výraznou část svých ročních nákladů na plyn.

V souladu s čl. 41 odst. 1 písm. p) směrnice 2009/73/ES Energetický regulační úřad na základě ustanovení § 17 odst. 7 písm. l) energetického zákona zveřejňuje doporučení ohledně tvorby cen plynu pro domácnosti

4.2.4 Provádění šetření a uplatňování opatření k prosazování efektivní hospodářské soutěže

V transpoziční novele energetického zákona je stanoveno, že ERÚ informuje ÚOHS o jednáních účastníků trhu, o nichž lze mít důvodně za to, že narušují nebo omezují hospodářskou soutěž nebo k takovému omezení nebo narušení vedou, o uplatňování omezujících nebo nepřiměřených podmínek ve smlouvách na trhu s plynem a o způsobech tvorby cen plynu pro domácnosti.

V roce 2011 ERÚ žádná šetření ve smyslu příslušných požadavků uvedených článků směrnice 2009/72/ES neprováděl.

4.3 Ochrana spotřebitele

Zákon č. 211/2011 Sb. mj. podpořil postavení spotřebitele, resp. zákazníka v energetických odvětvích, rozšířil jeho práva a posílil jeho ochranu v souladu s přílohou 1 směrnice 2009/73/ES, a to především úpravou § 11a energetického zákona, kterým jsou do vnitrostátního právního řádu transponována ustanovení čl. 3 směrnice 2009/73/ES a Přílohy I směrnice.

Podle ustanovení § 11a energetického zákona mj. platí, že obchodník je povinen uveřejňovat způsobem umožňujícím dálkový přístup uplatňované podmínky a ceny dodávek plynu pro domácnosti a podnikající fyzické osoby nejpozději 30 dnů přede dnem účinnosti změny těchto cen nebo změny jiných podmínek. Ustanovení § 11a energetického zákona dále zakládá právo zákazníka bezplatně odstoupit od smlouvy v případě nesouhlasu se změnou smluvních podmínek, resp. zvýšením ceny a upravuje lhůty pro uplatnění práva na odstoupení a účinnost odstoupení. Upraveno je rovněž právo zákazníka na volbu způsobu úhrady plateb za dodaný plyn a stanoví, že systém placení záloh musí být spravedlivý a přiměřený.

Energetický zákon v platném a účinném znění nedefinuje pojem zranitelný zákazník, pokud se jedná o zákazníky, které lze považovat za tzv. sociálně slabé, jsou některá opatření k jejich ochraně či podpoře upravena na úrovni obecně závazných právních předpisů v oblasti práva sociálního zabezpečení.

Dále na základě § 17 odst. 7 písm. l) a q) energetického zákona ERÚ zveřejňuje doporučení ohledně tvorby cen plynu pro domácnosti a spolupracuje s občanskými sdruženími a jinými právníckými osobami založenými za účelem ochrany práv spotřebitelů energií.

Podle ustanovení § 17 odst. 7 písm. e) energetického zákona rozhoduje ERÚ spory mezi zákazníkem a držitelem licence (tzv. zákaznické spory), tj. spory o splnění povinností ze smluv, jejichž předmětem je dodávka nebo distribuce plynu, spory o určení, zda právní vztah mezi zákazníkem a držitelem licence vznikl, trvá nebo zanikl, a dále spory o poskytnutí náhrady za nedodržení stanovených standardů kvality dodávek a služeb v plynárenství.

Energetický regulační úřad je podle ustanovení § 17 odst. 7 písm. f) energetického zákona příslušný rovněž k výkonu kontroly v energetických odvětvích a k výkonu dozoru

nad dodržováním povinností stanovených zákonem o ochraně spotřebitele v oblasti podnikání v energetických odvětvích (uplatňování nekalých obchodních praktik, zákaz diskriminace spotřebitele a plnění povinností v souvislosti s informováním spotřebitele o ceně za poskytované služby).

V souvislosti s rozšířením zákonné úpravy v otázkách ochrany spotřebitele vytvořil ERÚ Oddělení ochrany spotřebitele, jehož úkolem je přijímat a řešit podání, dotazy, podněty, žádosti a stížnosti zákazníků.